

MOKSLO LIETUVA

2005 m. birželio 16 – liepos 6 d.

LIETUVOS MOKSLININKŲ LAIKRAŠTIS

Nr. 12 (324)

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

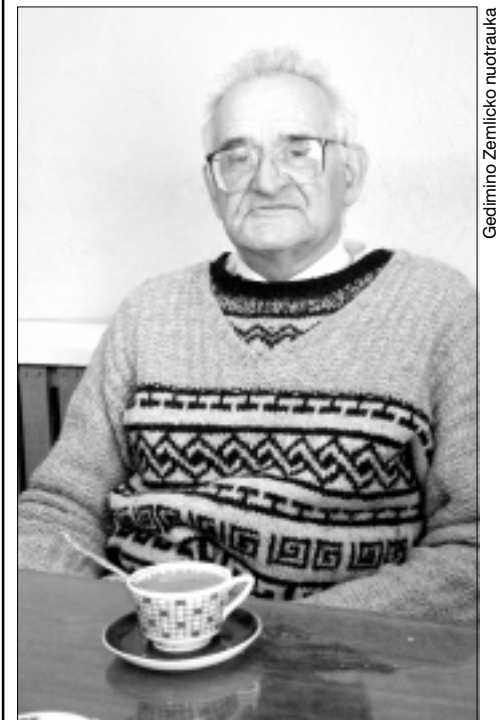
Kaina 2 Lt

Gedimino Žemlicko nuotrauka

Ubiškės girininkijoje Laukstėnų kaime įsteigtame žvėrinčiujė Renata Špinkytė-Bačkaitienė bendrauja su savo augintine vilke

Slapyvardžiai – lietuvio sielos ir epochos prieštaravimų atspindys (1)

Gedimino Žemlicko nuotrauka

Dr. Jonas Mačiulis

Minint Knygnešio dieną Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje pristatytas šios bibliotekos Bibliografijos ir knygotyros centro Nacionalinės spaudos retrospektyvios bibliografijos skyriaus darbuotojų parengtas veikalas *Lietuviškieji slapyvardžiai: lietuviškos spaudos iki 1990 m. slapyvardžių sąvadas*. Tai didžiausias Nacionalinės bibliotekos leidinys – labai solidus dvitomis, turintis didelę išliekamąją vertę. Jo išleidimas buvo įtrauktas į *Valstybinę lietuviškos spaudos lotyniškais rašmenimis atgavimo 100-mečio minėjimo jubiliejinę programą*.

Pristatydama veikalą, šio minėjimo komisijos narė, LNB Bibliografijos ir knygotyros centro direktorė dr. Regina Varnienė pasidžiaugė sėkmingu komisijos numatytos programos įvykdymu. Jubiliejaus proga įvairių institucijų išleisti

Nukelta į 6 p.

Vilko metais – po Žemaitijos miškus, parkus ir sodus

Būtų neteisinga ir labai gaila, jei 2005-iesiems pasibaigus kai kurie mūsų žmonės taip ir nesužinotų, kad gyvename ne bet kokiais, o Vilko metais. Tai pagal zoroastriečių, ugnies garbintojų, kalendorių. Jis mus pasiekė kaip senovės arijų kultūros atšvaitas. Zoroastriečių kalendorius buvo sudarytas pagal Saturno metų ciklą, kurį sudaro 32 metai. Kiekvienai metai priklauso vis kitam gyvūnui, o vilkui pagal Saturno ciklą priklauso 1909, 1941, 1973, taip pat ir šie, 2005-ieji metai.

Jei tikėsime zoroastriečių išminčiais, vilko metai – tai stichinių ir gamtinių reiškinių, vieni stipriausiai veikiančių maginių metų. Vilko metais gimę žmonės yra atletiško kūno sudėjimo, tvirti, drąsūs, išdidūs, garbingi, aktyvūs, tikri kovotojai, ieškantys ekstremalių situacijų, nebijantys pavojaus.

Žodžiu, zoroastriečių kalendorių pasiskaičiusi žmonijos dalis įgytų dar daugiau pasitikė-

jimo savo jėgomis ir gerų emocijų, net ir netikėdama jokia magija. Tik gaila, kad Vilko metai žmonijai aplanko retai, tik kas 32-eji metai. Jei tikėtume skaičių kalba ir statistika, būtų akivaizdu, kad tik 32-oji žmonijos dalis turėtų būti gimusi Vilko metais ir paklusti išvardytiems dėsningumams.

Šių eilučių autorius garbingai prisipažįsta, kad apie šią išmintį nieko neišmanė, o jei visai atvirai, tai ir apie Vilko metus išgirdo tik su mokslinės konferencijos *Žmogus ir gamtos sauga* dalyviais apsilankęs Telšių urėdijoje. Tiksliau – Ubiškės girininkijoje, Laukstėnų kaime įsteigtame *Žvėrinčiujė*. Įstabi vieta, kur galima išvysti ten apgyvendintus vilkus ir kitus gyvūnus, susipažinti su jų įpročiais bei gyvenimo būdu.

Tokią galimybę suteikė šių metų respublikinė mokslinė konferencija – jau vienuoliktoji – *Žmogus ir gamtos sauga*. Ji vyko birželio 2–4 d. ir buvo skirta Pasaulinei aplinkos apsaugos dienai.

Įsivaizduokite, kaip nustebo visi išvykos dalyviai, kai viena iš konferencijos dalyvių, Lietuvos žemės ūkio universiteto magistrantė Renata Špinkytė-Bačkaitienė staiga drąsiai įžengė į aptvarą, kuriame buvo trys vilkai. Vyriausioji vilkė pamažu vis artėdama iš tolo atsargiai ėmė uosti įsibrovėlę, o kiti du vilkai atidžiai stebėjo, kas bus toliau. Staiga senoji vilkė pradėjo vizginti uodegą ir drąsiai prisiartinė prie Renatos. Pažino. Dvejus metus Renata nematė savo globotinės, o ši vis dėlto ją atpažino. Tada prie Renatos prisiartinė ir kiti du vilkai, tiesa, laikydami pagarbą atstumo. Stebėtina ir jaudinanti scena.

Tačiau plačiau apie šią Renatos ir vilkės draugystę, apskritai apie vilkus bei jų įpročius kalbėsime tik paskutinėje mūsų pradedamo ciklo publikacijoje, nes prieš tai teks aptarti daug kitų svarbių ir įdomių dalykų.

Nukelta į 8 p.

2, 12 p.

MATEMATINIAM
MODELIAVIMUI
SKIRTA
KONFERENCIJA

4-5 p.

KURIANT
FUNKCINI
MAISTĄ

13 p.

GLOBALIZACIJOS
IŠŠŪKIAI
TAUTINIAM
TAPATUMUI

15 p.

OKUPUOTOS
LIETUVOS
ISTORIJA

15 p.

KAUNO
TECHNIKOS
KOLEGIJOJE –
TAKOMIEJI
TYRIMAI

Matematikui užduoti klausimą – pusė darbo

Gedimino Zemičko nuotraukos

Vaizdingieji Trakai teikia puikias galimybes plėtoti tarptautinių konferencijų verslą

Birželio 1–5 d. Nacionaliniame sporto ir sveikatingumo centre Trakuose vyko konferencija **Matematinis modeliavimas ir analizė**. Organizatoriai – Vilniaus Gedimino technikos universitetas kartu su Matematikos ir informatikos institutu bei Vilniaus universitetu. Apie konferencijos darbus ir ne vien matematikams rūpimus dalykus kalbėsime su konferencijos organizacinio ir programinio komitetų pirmininku, Vilniaus Gedimino technikos universiteto Matematinio modeliavimo katedros vedėju prof. Raimondu ČIEGIU.

Matematikų pasaulyje jau žinoma konferencija

Gerbiamasis Profesoriau, ką rodo pats faktas, kad vyksta jau 10-ji tarptautinė mokslinė konferencija „Matematinis modeliavimas ir analizė“? Ar labai ji sustiprins Lietuvos matematikos ir apskritai Lietuvos mokslo autoritetą?

Ši konferencija jau patvirtina esamą autoritetą, nes niekas į tuščią vietą nevažiuoja. Nebent tai būtų pasaulinio garso kurortas, nereikalaujantis jokių papildomų argumentų. Pasaulyje kai kurios šalys konferencijų verslą plėtoja, bet tam reikia šiltos jūros, kurortų, penkių žvaigždučių viešbučių – ten rengiamos įvairios tarptautinės konferencijos, nors jokios mokslinės mokyklos ir nėra.

Tad gal ir Lietuvoje galėtų būti plėtojamas toks konferencijų verslas?

Be abejonės. Visa bėda, kad didesnė tarptautinė mokslinė konferencija surengti nelabai kur ir turime. Buvo rengiamos matematikų konferencijos Nidoje, bet ten galima priimti ir apgyvendinti

30–40 žmonių. Nacionaliniame sporto ir sveikatingumo centre Trakuose kiek padariau galima apgyvendinti 120 žmonių, o šioje konferencijoje dalyvauja apie 190 matematikų iš 21 šalies.

Nejau Lietuvoje dar esama problemų, kai reikia apgyvendinti daugiau atvykusiųjų į konferenciją?

Vilniuje apgyvendinimo sunkumų nebūtų, tačiau sostinėje kitos kainos. Konferencijos dalyviams patogiu, kai toje pačioje vietoje visi gyvena, valgo, kartu gali poilsiauti, keliauti į ekskursijas. Savaitę pagyventi viena šeima matematikams yra labai geras dalykas, nes tos konferencijos dalyviai vėliau bet kurioje pasaulio vietoje susitikę jausis savi. Todėl pasaulyje ir daromos ne tik virtualios konferencijos, bet rengiamos ir realios. Du kartus esame tokias konferencijas rengę Palangoje (tiesa, mažesnes), antrą kartą darome dabar Trakuose.

Į Trakus atvyko Lenkijos, Slovakijos, Latvijos, Estijos matematikai, taip pat Rusijos, Baltarusijos, Ukrainos mokslininkai, kuriems įsteigėme

dotacijas, antraip jie nebūtų sugebę atvykti. Vadinasi, atliekame ir savo tarptautinę pareigą, nes prieš dešimtmetį taip mes buvome kviečiami į konferencijas Vakarų Europoje. Privalu dabar mums tą galimybę panaudoti padedant kitiems.

Kita vertus, atvyko daugiau dalyvių, negu mes norėjome ir galėjome pakviesti. Tai ir yra įrodymas, kad šios matematiniam modeliavimui skirtos konferencijos pasaulyje žinomos ir vertinamos. Dėsninga, nes klausimai, kuriuos nagrinėjame, labai svarbūs Europai.

Sakote Europai, bet ne matematikai, ne pasaulio mokslui?

Visi kalbame apie mokslo proveržį, kurį būtina padaryti Europos Sąjungai, norint neatsilikti nuo JAV, Kinijos ir kitų greitai besivystančių valstybių.

Iš to kyla išvada, kad šioje konferencijoje dalyvauja Europos šalių matematinio modeliavimo specialistai?

Didžioji dalyvių dalis – europiečiai, nors yra JAV, Kanados, Australijos, Taivano, Kinijos matematinio modeliavimo specialistų. Vis dėlto siekime pasikviesti pirmiausia euro-

piečių matematikų. Tuos mokslininkus, su kuriais galėsime planuoti ir dalyvauti naujuose projektuose. Mintyje turiu ES Šeštąją ir Septintąją bendrąsias programas. Visa tai turėdami galvoje šią konferenciją ir surengėme.

Per didelis tikslumas gali ir kenkti

Vilniaus Gedimino technikos universitetas tampa ne vien technikos, statybos ir transporto mokslo, bet ir matematikos mokslo centru. Mintyje turiu ne tik matematinio modeliavimo, bet ir tikimybių teorijos bei matematinės statistikos konferencijas, kurios vyksta kas ketveri metai. Joms vadovavo mūsų žymusis matematikas jau amžiną atilsį akad. Vytautas Statulevičius.

Tradicinės tikimybių teorijos ir matematinės statistikos konferencijos Lietuvoje rengiamos kas ketveri metai, kitamet vyks eilinė konferencija. Sutinku, kad tikimybių teorija ir matematinė statistika iš visų matematikos krypčių Lietuvoje turi stipriausias šaknis. Tai įrodo ir tokie var-

Vilniaus Gedimino technikos universiteto Matematinio modeliavimo katedros vedėjas prof. Raimondas Čiegis

dai kaip Jono Kubiliaus, Vytauto Statulevičiaus, Broniaus Grigelionio ir jų mokinių. Tai labai stiprios matematikų mokyklos atstovai.

Greta šios Lietuvoje buvo plėtojama ir kita matematikos kryptis – skaičiavimo metodų ir diferencialinių lygčių. Vėliau šios krypties tyrimėjimai peraugo į naują ir šiuo metu bene aktyviausiai plėtojamą technologiją – matematinį modeliavimą ir virtualius modelius. Šiandien niekas nebekonstruoja naujų lėktuvų, automobilių, vaistų realiais eksperimentais, nes dauguma jų pakeičiama virtualiais eksperimentais.

Kiek virtualus eksperimentas gali atitikti tikrovę? Matyt, tenka išvesti tam tikrus koeficientus, kuriuos būtina įskaityti modeliuojant procesus ar tikrus objektus?

Tą koeficientą mes patys galime reguliuoti, jei to reikia. Yra sritys, kur to koeficiento nereikia, pavyzdžiui, modeliuojant elektromagnetinius procesus. Juos modeliuoti galima kiek norint tiksliai. Reikia turėti mintyje, kad didelės dalies inžinerinių taikymų menas ir yra nesiekti pernelyg tikslaus modelio. Jis kainuoja per brangiai. Juk tai, apie ką mes kalbame, tai dažniausiai yra optimizacija. Reikia išvirti, tarkime, kavos puodelį – greičiau, skaniau. Tam būtina išnagrinėti, kaip turi būti džiovinama kavos pupelės, kaip reikia iš jų išgauti veikliąsias medžiagas, vadinasi, svarbu užtikrinti reikiamą garą, slėgį ir t. t. Šioje konferencijoje tokie labai praktiški klausimai ir nagrinėjami. Arba, pavyzdžiui, kaip kepti kiaušiniene.

Tikriausiai juokaujate, vedžiojate už nosies patiklų pašnekovą? Bet kuri šeiminkė kone kas dieną kepa kiaušiniene, ir jai visai nereikia išmanyti matematinio modeliavimo subtilių.

Kiekviena šeiminkė iš tiesų moka kepti kiaušiniene. Tačiau jei reikia iškepti tūkstantį kiaušinių,

Nukelta į 12 p.

Matematinio modeliavimo sekcijos posėdyje

VITRAŽO GALIA (2)

Pradžia Nr. 5.

Jaučia džiaugsmą dirbdamas, o ne švęsdamas

Šiame per Šventą Kazimierą prof. Kazimieras Morkūnas paminėjo savo 80-metį, galima pasakyti, atidavė būtiną duoklę bičiuliams, draugams ir visuomenei. Jei atvirai, tai profesorius jautėsi atsikratęs sunkios prievolės, nes visi jubiliejai ir minėjimai, pasak pono Kazimiero, tėra tik laiko gaišimas, trukdo tikrą darbą. Jaučia džiaugsmą darydamas, o ne eksponuodamas ar reklamuodamas savo meną. Tik kūrybiniam darbui profesorius ir skirtų visą laiką, jei tai nuo jo priklausytų. Tiesa, dar nepamirštų žvejones, nes šis užsiėmimas profesoriumi yra vienas maloniausių. Todėl vasarą ir traukia į savo sodybą Linkmenyse, kurie yra Labanoro girioje, ten galima atsidėti kūrybiniam sumanymams, o kai nuo tų sumanymų pavargsta – juk dirba po keliolika valandų kasdien, – atsideda žvejonei.

Tačiau visas gamtoje ir šiame gyvenime kažkokių stebuklingu būdu susistyguoja, susibalsuoja, įgauna pusiausvyros ir gal net tam tikros dermės. Kad būtų įskelta kūrybinė kibirkštis ir skleistų dieviškasis talentas, matyt, kartais reikalingas ir kipšas, kuris prašomas ar neprašomas lįstų, temptų į savo pušę, žodžiu, rodytų visas įmanomas iniciatyvas, tarp kurių randasi kartais ir visai neprasotus. Tai štai tokio neramaus kipšo vaidmenį Kazimierui Morkūnui, atrodo, vaidina jo kolega, taip pat profesorius Ipolitas Mogilnickas. Abu vienas kitą supranta iš pusės žodžio, bet I. Mogilnickas nuolat mėgina kūrėją išplėsti iš jo įprastos kasdienės gyvenimo tėkmės, sa-vaip rutininės, nors ir kalbame apie kūrybinį darbą. I. Mogilnickui atrodo, kad profesoriumi reikėtų surengti dar vieną ar kitą parodą, su savo vitražais dalyvauti kad ir XIII pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziume, nes yra dar neįgyvendintų kūrybinių sumanymų, kuriuos pati visuomenė galėtų skatinti kuo sparčiau įgyvendinti. Todėl visuomenė pirmiausia turi žinoti apie tuos projektus ir sumanymus.

Akmuo kietesnis už noragą

K. Morkūną „sugundyti“ kolegai Ipolitui sekasi labai nelengvai, nes profesoriaus argumentai gana svarūs: nelaukti ir neprašyti jau stuktelėjo 80 metų, kažin kiek tų sodų dar žydės, tad reikia kurti, dirbuotis, o parodomis tepasirūpins kiti.

Klausantis tų dviejų asmenybių argumentų truputį gaila tampa ne tik jų dviejų, bet ir visų mūsų: atrodo, kad Ipolitui, koks užsispyręs ir „kietas“ polemistas bebūtų, nepavyks palaužti pono Kazimiero užsispyrimo, nes jam kūrybinis laikas svarbiau už parodas, festivalius ir minėjimus. Gal pati paroda ir atrodytų masinantį dalyką, bet profesorius žino, ką reikia parengti kiekvieną parodą, jai ruošti. Geriau jau sukurti dar vieną vitražą. *Aš Ipolito „nenu-rašau“, bet visą laiką jį stabdau, stabdau ir stabdau*, – sako profesorius Kazimieras.

Gaila, bet per XIII pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumą, Lietuvoje vyksiantį birželio 28–liepos 3 d., K. Morkūno vitražų ir dar neįgyvendintų darbų eskizų neišvy-

sime. Štai kodėl vieni kitų turime pagailėti. Galima neabejoti, kad nesavanaudiško gundytojo I. Mogilnicko sumanymas būtų labai praturtinęs Simpoziumo meninės programos dalį. Deja, šį kartą akmuo pasirodė kietesnis už noragą.

Profesorius Kazimieras ant kolegą Ipolito neširsta, pripažįsta, kad jo gyvenimas būtų gerokai spalvingesnis ir turiningesnis, jei tik jis pasiduo-tų visiems kolegų sumanymams ir iniciatyvoms. Tik gaila, kad visa tai siejasi ir su naujais rūpesčiais, kurių, jei tik įmanoma, profesorius stengiasi vengti. Mat dailininko vitražisto parodos – tai ne tapytojo vernisazai, kai galima įjungti komercinę „pavarą“, parduoti vieną kitą paveikslą, ir pastangos dažniausiai gali apsimokėti. Bent jau materialiai. Vitražo dailininkui paroda – tai neišvengiamos finansinės išlaidos. Norint eksponuoti vitražus, pirmiausia tektų kvieisti meistrus, kurie juk taip pat turi savo vasaros planų. Pagaliau meistras juk nedirbs iš idėjos ar tėvynės labui – už darbą tenka mokėti.

Meninė lygtis

Būtų didelis nesusipratimas, jei Lietuvos Respublikos Seimo rūmams prof. K. Morkūno kurtieji žymiausių Lietuvos istorinių asmenybių portretai, per kuriuos menininkas pamėgino apmąstyti ir meniškai įprasminti visą Lietuvos valstybės istoriją, taip ir liktų vitražų eskizais. Mūsų ainiai to nesuprastų, gal stebė-

riems ir kurti istorinių figūrų vitražai, nėra aukšti – tik 2,2–2,3 metro aukščio. O kuriamos figūros turi susisieti su didžiuoju fojė vitražu. Vadinasi, figūros languose turėtų būti maždaug tokio pat dydžio, kaip ir pagrindinio vitražo figūros. Kaip tą įgyvendinti?

K. Morkūno sprendimas labai originalus: menininkas kuria įstrižas figūras ir pasiekia, kad jos būtų „Sabonio dydžio“, t. y. tokio pat dydžio, kaip ir didžiojo vitražo figūros. Negana to, žiūrovą reikia įtikinti, kad tos figūros ne griūva, ne virsta, bet yra stačios. Ko gero, tokią sudėtingą meninę „lygtį“ išspręsti pajėgus tik prof. K. Morkūnas.

Kad nesikartotų judesiai, rankos, veidai ir t. t., tenka nuolat kaitalio-ti tų figūrų ir jų atskirų elementų padėtį, atrasti vis kitą posūkį, skirtingą kampą ar padėtį. Sudėtinga šachmatų žaidimo partija, jei meninių užduočių sprendimą galima lyginti su šiuo intelektualiu žaidimu.

Jubiliejinės prakalbos – ne jau tik repeticija?

Šių eilučių autoriui neteko dalyvauti šių metų prof. K. Morkūno jubiliejinėse iškilimėse per kazimierines, tačiau jis gerai įsisąmonino, ką apie iškilmių kalbas mano pats iškilmių kaltininkas: tas prakalbas jis vadina pakasnyų repeticija. Todėl ir per savo jubiliejų žadėjo niekam neduoti kalbėti. Mat kai jau gulės visu ilgiu išsitiesęs ir vėl iš naujo girdės

Prof. Kazimieras Morkūnas su savo meistru Vaižgantu aptaria naujosios Utenos bažnyčios vitražo konstrukcinius elementus

tųsi mūsų kartos nenuovokumu ir nesugebėjimu įvertinti tikrųjų meninių vertybių. Ko gero, galima suprasti, kodėl šio visai Lietuvos meninei kultūrai reikšmingo projekto įgyvendinimas stringa: perdėm politizuotoje aplinkoje, kai didžioji dalis energijos buvo eikvojama privatizavimo „smako“ apetitui patenkinti, o dabar – struktūrinių fondų lėšoms užsitikrinti, ne jau dar gali likti laiko rūpintis „amžinosiomis“ vertybėmis. Godumui imant viršų, visos kitos vertybės nublanksta, nebetenka prasmės, bent jau tam tikrai visuomenės daliai.

Menininkas sprendė sudėtingą figūrų komponavimo užduotį. Seimo pirmųjų rūmų fojė, langai, ku-

tas pačias kalbas, jam bus visai neįdomu antrą kartą klausytis. Blogiausia, kad nė vienam nebegalės paprieštarauti ar duoti atkirčio. Dabar bent gali paprašyti nekalbėti – jubilieja-tis stringa. Savitas K. Morkūno būdas ir iš jo atsirandantis mąstymas bei vertinimas atsispindi ir jo kūrinuose.

K. Morkūnas tvirtina kartais mėgstąs sąmojus ir šmaikštavimą, ypač per savo jubiliejinės iškilmes – jei jau neįmanoma išvengti norinčiųjų pasigirti savo oratoriniais sugebėjimais. Šią savo charakterio ir, galimas dalykas, temperamento savybę puikiai atskleidavo jaunystės ir vaikystės piešiniuose. Zyliojančios karvės su piemeniu bandos vidury-

Dailininkas vitražistas prof. Kazimieras Morkūnas (dešinėje) ir inžinierius konstruktorius prof. Ipolitas Mogilnickas žemėlapyje nagrinėja dailininko vasaros maršrutus

je – argi ne tokio humoro pavyzdys? Būdamas jauniausias šeimoje ponas Kazimieras sakosi kelią į ponus skynęsis per karvių ganymą. Gal ir ne pats prasčiausias būdas, bent jau sprendžiant pagal rezultatus. Kitas vaikystės paveikslas – žydėlis perka vištą. Aišku, labai atsidėjęs pučia į vištos uodegą, tikrina, ar riebi raiboji.

Kūryboje – priešingai, tikriausiai nerasime šio menininko darbuose lengvabūdiškų ar bent jau valiūkiškų motyvų. Viskas rimta, solidu, kryp-

lankėsi profesoriaus ir kolegą K. Morkūno dirbtuvėse. Kas galėjo tada pagalvoti, kad tas jų susitikimas bus paskutinis. Profesoriaus dirbtuvėse storo vitražinio stiklo luitų spalvinę gamybos technologiją sukūrė S. Žukauskas, ir dabar K. Morkūnas mena tą kūrybinį bendradarbiavimą, kurio metu ir buvo sukurta labai įspūdinga vitražo stiklo spalvinę gamybos technologija.

Gal kur kitose šalyse tos storo stiklo gamybos technologijos ir žinomos, – tokią prielaidą K. Morkūnas linkęs daryti, – tačiau tuoju pat priduria: joks kapitalistas sau tokios prabangos neleis – gaminti vitražą iš tokių stambių luitų. Kapitalistui būtų per brangu, nes pavertus į medžiagą, tai būtų jau net ir ne Anykščių smėlis, bet grynas švinas. Kas kapitalistams per brangu, mums buvo įkertama, nes sovietmečiu juk gyventa ne pagal ekonomikos dėsnius. Energijos išteklių buvo pigūs, ir nors daugybė kitų dalykų buvo griežtai skaičiuojami, skirstomi pagal fondus, bet visa, kas siejosi su energetika ir gamtos ištekliais, dažnai naudota neracionaliai. Tomis sąlygomis kai ką ir labai naudingo pavykdavo nuveikti. K. Morkūnas prisimena, kaip jų kūrybinė ir labai įnirtinga konkurencija su Algimantu Stoškumi atvedė prie luitinių vitražų sukūrimo.

Tos konkurencijos tiesioginiu dalyviu teko būti ir chemikui technologui S. Žukauskui, kuris tuo metu dirbo Chemijos ir cheminės technologijos institute (dabar – Chemijos institutas) ir Raudonosios žvaigždės stiklo fabrike, bet kai tekdavo susidurti su itin sudėtingomis technologinėmis užduotimis, jį kaip puikų savo srities žinovą samdydavo ir Vilniaus dailės kombinatas. Tų užduočių kombinatui „parūpindavo“ ir vitražų kūrėjai. S. Žukauskas gamindavo stiklą pagal labai sudėtingas receptūras, plono stiklo glazūras ir kita, taip pat „pagal Maskvos užsakymus“. Reikia suprasti, kad buvo gerai žinomas ir vertinamas specialistas. Polėkio žmogus, – nepamiršta pridėti K. Morkūnas. Menininko lūpose tai skamba kaip ypatingas pagyrimas.

Luitinio stiklo technologijos kūrimo darbus lietuviai pirmiausia pradėjo Beriozovkos stiklo fabrike. S. Žukauskas siekė išgauti
Nukelta į 7 p.

Europai vis labiau rūpi natūralūs maisto produktai

Laikraščio pašnekovas – verslininkas Alfridas PUTRAMENTAS.

Gerbiamasis Alfrede, Putramente, iš mūsų pašnekesio dar neįjungus diktofono supratau, kad Jūsų su kolegomis darbas bent kol kas labiau vertinamas kitose šalyse, bet ne Lietuvoje. Ar šiandien gautasis EUREKA diplomai nėra pakankamas įrodymas, kad ir savo šalyje esate pripažinti, vertinami ir iš Jūsų grupės tikimasi sėkmingų rezultatų?

Šiomet sukanka aštuoneri metai, kai į Lietuvą atvežėme raudonąjį palmių aliejų, labiau žinomą kaip karotino aliejų. Per tą laiką atlikta daugybė bandymų, daug puikių mokslininkų pritraukta, kad būtų sukurta naujų puikių maisto produktų, juos papildant karotiniais, t. y. natūraliais A provitaminais. Atrodytų, viskas būtų lyg ir neblogai, daug sveikata susirūpinusių žmonių tuos produktus noriai vartoja, puikiai jaučiasi. Iš tiesų tai puikūs produktai, padedantys išvengti net kai kurių onkologinių ir kitų ligų.

Tačiau štai kas mus glumina. Kai kurie medicinos viršūnėse sėdintys asmenys užsispyrusiai stengiasi „nepastebėti“ tų sukurto sveikų maisto produktų, tarsi nematytų ar nieko nebūtų girdėję apie karotino aliejų. Užtat mato ir palaiko daugelį kitų aliejų, kurie toli gražu nėra tokie „nekalti“, kaip kartais mėginama teigti sumaniai sukurtose reklamos.

Tarkime, gerų darbų nenori matyti korifėjai, kaip kad Jūs vadinate tuos karotino aliejaus gydomųjų savybių nematančius, reikiama dėmesio neskiriančius Jūsų grupės darbams. Tačiau niekas nesustabdyt pažangos, propaguojant sveikus produktus galima remtis ne vien „korifėjais“.

Kai kurie gydytojai jau sugeba įvertinti gydomąsias ir maistines karotino aliejaus savybes. Mūsų dalyvavimas EUREKA programos projekte – tai tik pirmieji žingsniai einant į Europą ir moksliskai įrodant teigiamą naujai kuriamo funkcinio karotino aliejaus įtaką žmogaus sveikatai. Gyvenimas įrodė, kad kartu su EUREKA mums gali būti lengviau pasiekti savo tikslą, dėl to jau keleri metai nesistengiame išlaikyti reklamuodami savo produktus, o verčiau savo išteklius naudojame giliau skverbdamiesi į įvairius tyrimus.

Esate verslininkas, o su kuriais mokslininkais bendradarbiaujate šiame projekte?

Bendradarbiaujame su daugeliu pažangių mokslininkų ir Lietuvoje, ir užsienyje, tačiau šiame projekte iš Kauno technologijos universiteto dalyvauja dr. Rimas Noreika, iš Lietuvos sodininkystės ir daržininkystės instituto – dr. Pranas Viškelis, iš Latvijos sveikatos tyrimo laboratorijos – dr. Sergejus Kuznecovas.

O kaip su tuo „žengimu į Europą“?

Sėkmingai įvykdžius projektą, neabejotinai siūlysiame savo produktą Europos rinkai. Šiandien domisi olandai, vokiečiai. Beje, susidomėjo be didesnių mūsų pačių pastangų, o paskutinėje natūralių maisto ingredientų parodoje Amsterdame mūsų produktai taip pat susilaukė susidomėjimo. Prieš kurį laiką mėginome savo gaminius siūlyti Rusijoje ir Ukrainoje, tačiau geresnių rezultatų nesulaukėme.

Europos Sąjungos šalyse įvairiose parodose mačiau didžiulį susidomėjimą būtent natūrali-

Kuriant funkcinį maistą

Minint Europos tyrimų plėtros ir bendradarbiavimo programos EUREKA veiklos 20-ties metų sukaktį, buvo surengtas renginys *EUREKA inovaciniai sprendimai – verslo pagreitė ateičiai*. Susirinkusieji buvo supažindinti su 22 labiausiai pavykusiais programos projektais. Vieną iš jų – *Naujų dangų panaudojimas šalto formavimo procesuose* gana plačiai pristatė *Mokslo Lietuva* (Nr. 10, p. 1, 7, 14).

EUREKA sukurti renginyje buvo pristatyti ir kai kurie nauji projektai, į kuriuos vykdytojai įsitraukė tik šiais metais. Kalbiname projekto *Sveikas žmogus* dalyvius – verslininką, UAB *Saulės dovanos* generalinį direktorių Alfridą Putramentą ir Kauno technologijos universiteto Cheminės technologijos fakulteto Organinės technologijos katedros (vedėjas prof. Juozas Gražulevičius) dėstytoją dr. Rimą Noreiką. Taip pat pakalbino ir 6-osios bendrosios programos *Maisto kokybė ir sauga* paprogramės komitete Briuselyje Lietuvos atstovą, Kauno technologijos universiteto Cheminės technologijos fakulteto, Maisto produktų technologijos katedros profesorių Petrą Rimantą Venskutonį, prašydami išsakyti savo nuomonę apie kolegų atliekamus darbus, jų perspektyvas.

Projekto „Sveikas žmogus“ dalyviai: UAB „Saulės dovanos“ direktorius Vytautas Rusakevičius, Lietuvos sodininkystės ir daržininkystės instituto Biochemijos ir technologijos laboratorijos vedėjas dr. Pranas Viškelis, UAB „Saulės dovanos“ generalinis direktorius Alfridas Putramentas, šios įmonės teisininkas ir projekto techninis vadovas Raimundas Šlepikas, projekto pagal EUREKA programą mokslinis konsultantas ir projekto mokslinis vadovas, KTU Organinės technologijos katedros dėstytojas dr. Rimas Noreika ir KTU Maisto produktų technologijos katedros profesorius Rimantas Venskutonis

liais produktais. Nors Europa pirmoji pradėjo diegti sintetinius maisto priedus bei kitas medžiagas ir mus pratino žengti šiuo keliu, bet dabar grįžta prie natūralių produktų. Projekto įgyvendinimo laikotarpiu norime pagerinti savo siūlomą aliejaus mišinį, kad jo maistinės ir gydomosios savybės būtų dar geresnės. Tai bus produktas, kurį vartojant natūraliu būdu valomos kraujagyslės.

Ką galite pasakyti apie bendradarbiavimą su EUREKA programos vadovais ir dirbančiaisiais?

Labai malonu, kad EUREKA

programos darbuotojai sugeba pastebėti ir įvertinti naujoves, tada malonu ir dirbti. To negalėčiau pasakyti apie kai kuriuos medicinos „tūzus“. Aš tai vertinu tik kaip nenorą matyti akivaizdžių ar pažangių dalykų.

Vertinate kaip nesugebėjimą pastebėti ir įvertinti naujovių?

Bijau, kad viskas daug sudėtingiau. Kartais net pagalvoju, kad ligos kai kam yra verslo objektas. Visi prekybos centrai „užkimšti“ įvežtinėmis gražiai įpakuotomis, bet ne visada vertingomis ir pirmo šviežumo maisto prekėmis. Geresniam natūraliam

vietiniam produktui nebelieka vietos. Tapusi Europos Sąjungos nare, mūsų valstybė turi daugiau dėmesio skirti sveikai gyvenimui, natūraliam maistui.

Esate verslo atstovas ir, aišku, suinteresuotas kuo plačiau skleisti karotino aliejaus pagrindu bei priedais kuriamus maisto produktus. Pamėginkime išsiaiškinti, kokią vietą čia užima mokslas?

Tai mokslininkams labai plati veiklos sritis, nes nėra išsamiai ištirta visos karotino grupės tarpusavyje sąveika ir jų sąveika su kitais vitaminais, esančiais aliejuje. Tos sąveikos gali padėti organizmui geriau

Pokalbio su „Mokslo Lietuva“ dalyviai: Alfridas Putramentas, Rimas Noreika ir Rimantas Venskutonis

įsisavinti minėtus vitaminus.

Pati didžiausia mūsų naujovė – labai stiprus antioksidantas likopenas, kurio nedideli kiekiai yra karotino aliejuje. Šiuolaikinis mokslas turi nepakankamai žinių apie šį karotino rūšį, todėl reikia iširti, kokioms temperatūroms esant likopenas veikia, o kokioms esant skyla, taip pat daugybę kitų dalykų. Ne mažiau įdomios yra omega rūgščių sąveikos.

Taigi mokslininkams darbo yra labai daug, kad mūsų siūlomas produktas iš labai gero taptų unikaliu. Manau, kad taip gana greitai ir bus.

Kas šiandien grupės narių jau ištyrinėta?

Projekto vykdytojai, o tai didelė grupė tyrinėtojų, atlieka visus reikalingus tyrimus. Dabar atliekami spektriniai žaliavų ir jų tirpumo tyrimai, rengiama eksperimentinės gamybos technologija. Kiek vėliau nustatinėsime, kaip organizmas reaguoja į skirtingas vartojimo dozes ir kokie procesai vyksta kraujyje plazmoje. Tai bendras biochemikų ir medicinikų darbas.

Vadinasi, ne visi medikai nusiteikę prieš naujoves.

Aišku, ne visi, tačiau dauguma aklaui klauso „autoritetų“ ir jiems paklūsta. Niekaip negaliu suvokti, kodėl konservatyvus, o ne naujas požiūris dažnai lengviau įsitvirtina. Kodėl prastas aliejus, dažnai ekstrahuotas benzolu, visur pirmiausia, ir už jį kovoja kai kurie mūsų medicinos šulai? Tai protu man nesuvokiamas dalykas. Esu nusivylęs Lietuvos gyventojų informuotumu ir sugebėjimu daryti išvadas. Tik apie 2 proc. gyventojų mąsto, kokį maistą vartoja. Esu nusivylęs ir spauda, kuri tarsi kovoja su natūraliais produktais ir tuo pačiu populiarina dažnai žalingus sintetinius beta karotinus ar kitus maisto papildus ir produktus.

Gal išties geriau „eiti į Europą“, apeinant Lietuvą?

Nepaisant visų mums daromų kliūčių, nė kiek neabejoju, kad mūsų sukurtais unikalius funkcinis produktas bus paklauskas ir Lietuvoje, ir kitose Europos Sąjungos valstybėse.

Pagyrimo žodis pomidorui

Mokslo Lietuva kalbina dr. Rimą NOREIKĄ.

Gerbiamasis daktare, kaip trumpai apibūdintumėte projekto esmę?

Norėtume sukurti naują funkcinį maisto produktą, kuris ir būtų tinkamas vartoti kasdien, ir padėtų saugoti sveikatą. Ne naujiena, kad maisto produktai turi įtakos sveikatai. Tačiau kas gali patvirtinti, kad ta įtaka visada yra teigiama, ypač turint galvoje technologinio manipuliavimo galimybes. Taigi norėdami, kad ši įtaka būtų teigiama, tikimės bendradarbiauti su Vilniaus universiteto medikais, Kauno universitetinių klinikų endokrinologais, onkologais.

Pagrindinis produktas, kuris turėtų atsidurti kuriamame maiste – tai pomidoras. Jo turi būti iškepto viščiuko mėsoje, įprastiniame aliejuje, gal net aluje.

Kas ir kaip iš pomidoro į kuriamą maistą turėtų patekti, žadame spręsti, vykdydami aptariamą projektą. Kadangi pomidoras – daržovė, natūralu, kad projekto partnerių sąrašė rasite Lietuvos sodininkystės ir daržininkystės institutą.

Jūsų kolega A. Putramentas, su kuriuo dalyvaujate bendrame EUREKA projekte, tvirtina, kad ypač svarbus maisto produktas yra aliejus su karo-

tinu. Jau aštuoneri metai, kai A. Putramentas kaunasi už kuo platesnį tokiu aliejaus vartojimą lietuviškame patiekalų meniu, tačiau ta jo kova, primenant legendą apie Dovydą ir Galiliją, vyksta ne visada sėkmingai. Dabar Jūs sakote: „Pomidoras yra svarbiausias produktas“. Tad ką paprastam duonos valgytojui rinktis: duonos riekę dažyti į raudonąjį palmių aliejų, turintį daug karotino, ar ant tos riekiės verčiau dėti pomidorą?

Karotino aliejų ir pomidorus galima puikiai derinti. Mano galva, visa bėda, kad nėra kas solidžiai pristatytų mokslinius karotino vartojimo pagrindus. Tai gana sudėtinga. Pavyzdžiui, gerai žinoma, kad karotinai organizme virsta vitaminu A ir veikia kaip vitaminai. Taip veikia ir šio aliejaus karotinas, kai kurie kiti karotinoidai, o dauguma pomidorų karotinoidų nevirsta vitaminu A. Jiems belieka antioksidantų vaidmuo, kuris ypač akivaizdus. Iš antioksidantų galima tikėtis priešvėžinių, antiaterosklerotinių savybių.

Kodėl ant pjedestalo dabar pradedamas kelti būtent pomidoras? Gal yra daug kitų daržovių ar vaisių, kurių antioksidantinės ir kitos savybės ne mažiau vertingos? Ar seniai čia buvo girmi raudonieji burokėliai, česnakai, pagaliau raudonasis vynas?

Vis dėlto pomidoras unikalus. Pasaulinė sveikatos organizacija inicijavo plačius epidemiologinius tyrimus, kurių pagrindinė mintis buvo tokia: Valgykite daržoves ir būsite sveiki. Apklausta daugybė žmonių apie 400 daržovių ir vaisių vartojimą. Kas paaiškėjo? Nustatyta, kad mažiausiai krūties vėžio sirgo tos moterys, kurios valgė daugiausia pomidorų. Tas pats pasakytas apie prostatos vėžį vyrų atveju.

Taigi buvo nustatytos pomodoro savybės, padedančios saugoti sveikatą. Vėliau paaiškėjo, kad tų pačių veiklių medžiagų yra moliūguose, arbūzuose, bet jų kiekis yra dešimtis kartų mažesnis nei pomidoruose. Aišku, labai naudingi raudonieji burokėliai ar raudonasis vynas, bet jų veikliosios medžiagos yra kitokios. Pomodoro kol kas niekas negali atstoti.

Kokias įvairių svarbiausias pomidoruose esančias medžiagas?

Pirmiausia likopeną. Jis tyrinėtats, bet labai daug klausimų lieka neaiškių. Į daugelį išvis dar neatsakytas. Todėl mokslininkams čia dar lieka labai platus veiklos dirvonai.

Grįždamas prie raudonojo palmių aliejaus, turiu pasakyti, kad jo karotinas mane domina tik tiek, kiek jis gali padėti įsisavinti pomidorų likopeną. Tiesa, prof. P. R. Venskutonis mane tuojuo pataisys, kad likopenas taip pat yra karotino atmaina, bet tai jau daugiau akademinį diskusijų objektas.

Ar prof. P. R. Venskutonis išitrauks iš diskusiją, mes tuojuo pamatysime, o Jums, gerbiamasis R. Noreika, dėkoju už nuomonę.

Kai paprastų sprendimų nebūna

Į Mokslo Lietuvos klausimus atsako prof. Petras Rimantas VENSKUTONIS.

Gerbiamasis Profesoriau, „Mokslo Lietuva“ po Čikagoje vykusio XII pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumo dviejuose numeruose išspausdino didelį pašnekėsį su Jumis apie maisto mokslo padėtį ir tyrinėjimus Lietuvoje. Jūsų išsakytos mintys labai susisieja su tuo, apie ką dabar šnekėjome su verslininku A. Putramentu ir mokslininku dr. R. Noreika. Kaip Jūs vertinate šio EUREKA projekto darbus?

Siūlyčiau prie šio darbo pridėti labai svarbią dalį. Grupės siūlomi produktai turėtų būti stabilizuoti, reikėtų pasiekti, kad jie taptų patvarūs ir įgytų gal net kitų funkcijų.

Ar galima sukurti maisto produktą, kuris būtų ir sveikas, visuomenės pripažintas, ir noriai vartojamas?

Ne tik galima, bet ir būtina tokį produktą sukurti. Visa Europa, kad ir kaip gaila būtų pripažinti, labai atsilikusi nuo tokių valstybių kaip Japonija ir JAV kuriant ir gaminant funkcinius ingredientus ir maisto papildus. Kad šie produktai būtų sukurti, pirmiausia reikia didelio intelektualinio indėlio, tam nereikia nei didelių plotų, nei didelių energijos išteklių. Tai intelektinis produktas, kuris būtų gaminamas nedideliais kiekiais, bet jis būtų labai brangus ir pasaulyje turėtų didelę paklausą.

Taigi reikia daug – intelekto. Ar mums šiandien pakanka to intelekto, norint sukurti ir gaminti maisto papildus bei funkcinius ingredientus? Pagaliau ar mums pakaktų verslumo potencialo, kuris juk taip pat reikalingas, norint skverbtis į šią veiklos sritį?

Abu šiuos potencialus Lietuva turi. Mokslinis įdirbis, daugiausia straipsnių pavidalu, yra labai nemažas.

Pripažinkite, kad mokslas ir straipsniai toli gražu nėra tapatūs dalykai.

Žiūrint, kokie ir kur išspausdinti straipsniai. Jei straipsniai spausdinami žurnaluose, kuriuos recenzuoja pasaulyje žinomi tos srities mokslininkai, tai jau rimta. Tokių žurnalų, kuriuose pasirodo Lietuvos mokslininkų straipsniai, yra nemažai.

Kai kalbate apie tuos geruosius straipsnius, matyt, mintyje turite fundamentinius tyrimus. Tačiau kokį kelią tektų įveikti, norint fundamentinius tyrimus paversti funkciniu maisto produktu, nes juk apie tai ir kalbame: sveiką, maistingą ir valgytojų geidžiamą produktą. Ar nebus taip, kad tas produkto kūrimas užsities 20 metų, ir mums jo paragauti greičiausiai nebeteiks?

Nebūtinai reikės laukti 20 metų. Šiais laikais viskas vyksta daug sparčiau. Kad ir fundamentiniai tyrimai. Jei turiu tyrimų objektą – žaliavą, ir man reikia sužinoti, kokie joje slypi bioaktyvūs komponentai: reikia iširti jų cheminę struktūrą, kiekį, koncentraciją, biologines, toksikologines ir daugelį kitų savybių. Paskui, įvertinus technologinius ir ekologinius aspektus, jau galima prognozuoti būsimą junginį, t. y. jo taikymą, perdirbimą, gamybą. Taigi būtina atlikti fundamentinius tyrimus, nes vien tik liaudies patirtimi pasitikėti jau nepakanka.

Šiais laikais visiems tiems fundamentiniams ir eksperimentiniams darbams atlikti nebereikia laiko tiek daug, kaip anksčiau, gali pakakti 2–3 metų.

Šiandien Jūsų vadovaujama tyrėjų grupė taip pat buvo apdovanota EUREKA diplomu už sėkmingą projekto vykdymą, kaip ir grupė, kurioje dirba dr. R. Noreika, A. Putramentas ir kiti. Ar iš šalies, žvelgdamas ekspertu žvilgsniu, galėtumėte įvertinti pastarąjį projektą?

Išsamiai su šiuo projektu nesu susipažinęs. Spręsdamas iš pavadinimo ir kai kurių kitų dalykų, galiu pasakyti, kad projektas perspektyvus, reikalingas ir naudingas šaliai. Aišku, apie visus subtilius niuansus, tolesnius projekto planus galėčiau spręsti tik giliau susipažinęs, pamatęs, kokie tyrimai numatyti. Mano mintys dėl stabilumo, mitybos veiksnių įvertinimo tėra tik bendro pobūdžio rekomendacijos.

Esate didelės mokslo ir studijų institucijos – Kauno technologijos universiteto – atstovas. Ko gero, Jūsų kolegos tokių galimybių neturi. Ar nekyla noras prisidėti prie kolegų projekto?

Privalau būti taktiškas ir neišsišokti, bet jei šio projekto dalyviai matytų, kad jiems reikia mūsų pagalbos, galėtume ir prisidėti. Jau bene 15 metų panašiai bendradarbiaujame su Sodininkystės ir daržininkystės institutu, kartu vykdome bendrus projektus, tad kooperacija su kitomis mokslo institucijomis mums gerai žinoma.

Esate maistininkas, maisto biokemikas ir biotechnologas. Jūsų veiklos sritis itin glaudžiai siejasi ir su įvairių medicinos sričių tyrimais. Kaip Jums sekasi bendradarbiauti su medicais, ar lengvai randate kalbą?

Labai puikiai bendradarbiaujame. Šiuo metu vadovauju prioritetinių mokslų krypčių projektui, kurio tikslas ir yra sukurti funkcinius ingredientus. Bendradarbiaujame su Kauno medicinos universitetu, kur tiriama biologinės savybės. Dirbame kartu ir su Biochemijos institutu, kuriame tiriami visų ekstraktų, junginių citotoksiškumas ląstelių lygmeniu. Bendradarbiaujame ir su Vilniaus universiteto genetika, ten prof. Juozas Rimantas Lazutka tiria galimą visų tų junginių genotaksinį poveikį.

Tik visus šiuos tyrimus susiejus į visumą, galima daryti gana patikimas išvadas.

Taigi tik atskirų mokslų ir tyrimo metodų sintezė gali teikti galutines ir išsamiausias išvadas. Vadinasi, grįžtame prie Antikos laikų principo, kai svarbu buvo suvokti visumą, o ne pavienio veiksmo įtaką.

Daug ką galima suvienyti, sutelkti, ir tada rezultatas bus geriausias. Pavienės darbo grupės jungiasi į dar didesnes, o šias vėl galima sieti su naujomis grupėmis – įvairiomis biomedicinos mokslo sritimis, maisto technologijų, sveikatos ir informacinių technologijų grupėmis.

Kad šiuolaikinis mokslas išsiskaidęs į atskiras grupes ir grupes, gal ir nėra labai blogai, nes kitaip nebūtų įmanoma daug nuveikti. Tačiau būtina ieškoti ryšio tarp pavienių grupių, stengtis jas suvienyti. Šiais laikais chemija, net ir mitybos mokslas išsiskaidęs į tokias siauras sritis, kad taip galima eiti tik į gylį, bet ne į plotį. Tik einant į gylį galima pasiekti reikšmingų rezultatų, tačiau įvairių grupių ir skirtingų mokslų pastangos turi būti sutelktos, ir tai turi būti skatinama.

Ir pabaigoje: ką dar patartumėte savo kolegoms, kaip ir Jūsų grupę dirbantiems EUREKA programos projekte? Ar ta grupė Jums nepanašė į peles, įkritusias grietinėn: pelės plakasi ir nežinia, kuo baigsis – nuskęs ar suplaks sviestą?

Matau, kad grupė turi aiškius tikslus ir žino, kaip jų reikia siekti. Bet kurio projekto pradžioje, ypač tiriant biologiškai veiklias medžiagas ir jų panaudojimo kryptis, tam tikrą dalį informacijos tenka atmesti ir ieškoti geriausio varianto. Neabejojau, kad projektas bus sėkmingai įvykdytas.

Kaip vertinate programos EUREKA indėlių į tokių projektų įgyvendinimą?

Be tokios paramos būtų neįmanoma įgyvendinti daugelio idėjų, nes tam pirmiausia reikia lėšų.

Ačiū Jums ir kitiems gerbiamesiems pašnekovams už išsakytas mintis, kartais diskusines, bet tuo ir įdomias.

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

Apdovanota Lietuvos žemdirbystės instituto darbuotoja

Lietuvos žemdirbystės instituto vyriausioji mokslo darbuotoja dr. Birutė Butkutė (kairėje) buvo apdovanota didžiuoju amerikiečių įmonės „Thermo Electron Corporation“ prizų: ji įteikė įmonės atstovė Tūla Jernstriom

Šių metų birželio 1 d. Lietuvos žemdirbystės instituto (toliau – LŽI) Cheminių tyrimų laboratorijos vyriausioji mokslo darbuotoja dr. Bronislava Butkutė buvo apdovanota didžiuoju Amerikos bendrovės Thermo Electron Corporation prizų už darbą „Multiskan MS“ – puikus ir patikimas instrumentas gliukozinolatų, organinės anglies, humuso, huminių medžiagų ir mikotoksinų kiekiams nustatyti. Multiskan MS – tai daugakanalis programuojamas fotometras, kurį LŽI įsigijo dar 1996 metais. 2004 m. šio prietaiso pagaminimo 25-ųjų metinių proga buvo surengtas konkursas. Jam savo darbus pateikė nemažai mokslininkų iš Brazilijos, Kinijos, Kanados ir kitų valstybių. Mūsų mokslininkė dr. B. Butkutė taip pat pristatė darbą, kuriame parodyta, kaip ir kokiose srityse naudojamas šis prietaisas LŽI. Kadangi darbas buvo aukšto mokslinio lygio, originalus, išsiskyrė naujumu, dr. B. Butkutė ir laimėjo konkursą. Konkurso organizatoriai atsuntė į Lietuvą atstovę Tūlą Jernstriom (Tūla Jernstrom) įteikti šio garbingo prizą. Įteikdama prizą T. Jernstriom sakė, kad bendrovė nori skatinti mokslininkus, dirbančius su šia įranga, taip pat vis ieško tyrėjų, galinčių šį instrumentą panaudoti naujai. Atrenkant geriausią darbą ir buvo remiamasi novatoriškumo principu: svarbiausia buvo tai, kiek darbas atskleidė naujų šio prietaiso naudojimo galimybių. Dr. B. Butkutė, padedama kitų Cheminių tyrimų laboratorijos mokslo darbuotojų, sukūrė naujus metodus, kurie gali pakeisti senus, imlius darbu metodus. Konkurso organizatorių atstovės nuo-

mone, taip atsiveria vartai visiškai naujoms metodologijoms žemės ūkyje. Šiais metodais galės naudotis ir kitų šalių laboratorijos.

Prietaisas Multiskan MS buvo sukurta prieš 25 metus ir pirmiausia panaudotas augalininkystės srityje, vėliau pro pritaikymo galimybes plėtėsi ir dabar daugiausia naudojamas atliekant žmogaus klinikinius tyrimus. Lietuvoje šių prietaisų yra nemažai, ypač klinikose, poliklinikose, veterinarijos tyrimų įstaigose, jie taip pat naudojami atliekant biotechnologijos tyrimus.

LŽI jį įsigijo gliukozinolatams tirti rapsuose, rapsiukuose ir išspaudose. Iš pradžių daug kas abejojo, ar tyrimai bus tikslūs, nes jiems naudojami labai nedideli tirpalų kiekiai, kai štai tiriant įprastu fotometru į kiuvetes talpinamas gerokai didesnis kiekis. Tačiau abejonės nepasitvirtino, analizavimo tikslumas šiuo prietaisu yra panašus, kaip ir atliekant įprastu fotometru. Greitai dr. B. Butkutė kartu su dr. A. Šlepetiene atrado naują šio prietaiso panaudojimo sritį – tirti dirvožemį. Neseniai šis aparatas Lietuvos žemdirbystės institute jau pradėtas naudoti ir dar vienoje srityje – nustatyti mikotoksinaus. Akivaizdu, kad šis prietaisas gerokai jautresnis nei kiti aparatai, tad jo perspektyvos augalininkystės tyrimuose yra gana didelės.

T. Jernstriom pasidžiaugė, kad prieš 25 metus kurtas prietaisas augalininkystės sričiai, apkeliavo tarsi ratą taikomas kitose srityse, ir štai po tiek metų apdovanojamas darbas vėl iš augalininkystės srities.

Rūta Švedienė

VGTU TERMOIZOLIACIJOS
INSTITUTAS

skelbia konkursą Kaitrai atsparių betonų laboratorijos vyresniojo mokslo darbuotojo pareigoms užimti.

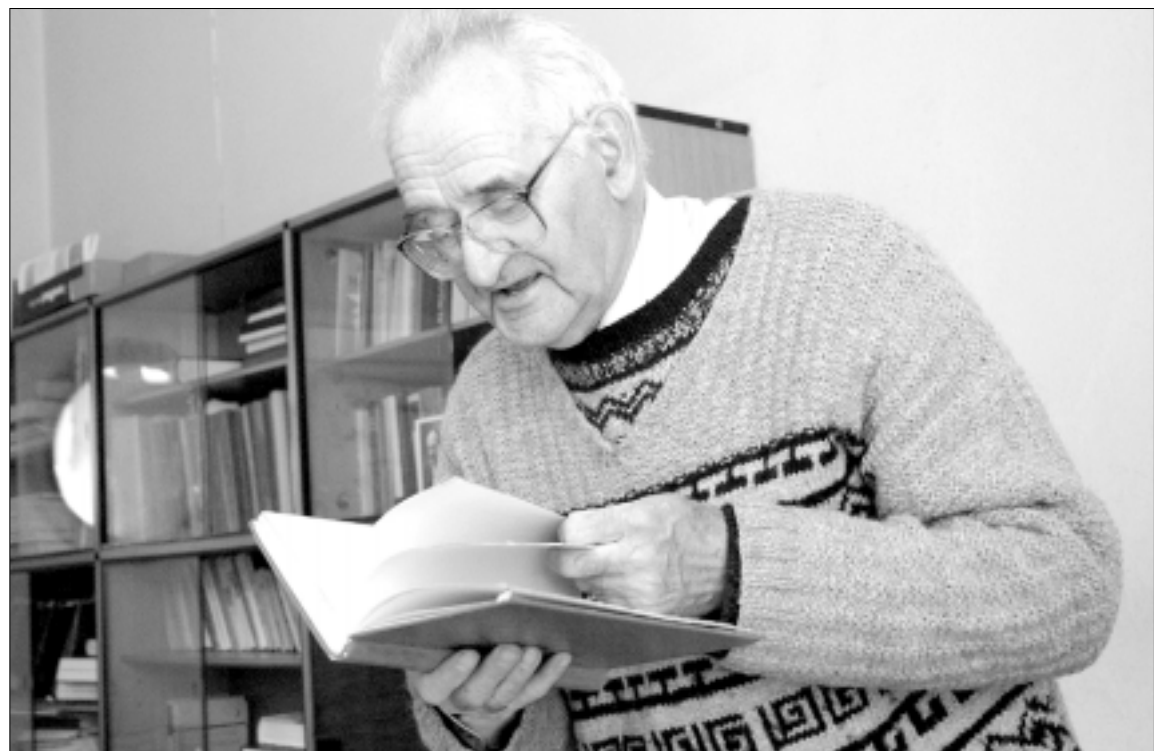
Dokumentai priimami 10 darbo dienų po skelbimo išspausdinimo adresu: Linkmenų g. 28 LT-08217, Vilnius.

Informacija teikiama VGTU Termoizoliacijos institute (Linkmenų g. 28, Vilnius), el. p. termo@aiva.lt, tel. (8-5) 275 0001; 273 1075.

Direktorius

Slapyvardžiai – lietuvio sielos ir epochos prieštaravimų atspindys (1)

Gedimino Zemlicko nuotrauka

Dr. Jonas Mačiulis – „Lietuviškųjų slapyvardžių“ sąvado parengėjas – kiekvieną savo teiginį linkęs tikslintis žinyuose

Atkelta iš 1 p.

darbai suaktualino Lietuvos kultūros paveldą, kuris, ištraukus į bendrą Europos Sąjungos kultūros ir informacijos erdvę, įgavo didesnę prasmę. Nors, viena vertus, įgijome daug didesnių informacijos panaudojimo galimybių, padidėjo kultūrų sąveikos perspektyvos, bet, antra vertus, kilo nauja grėsmė – tautos identiteto išsaugojimo problema. Neatsitiktinai Europos Sąjungos mokslinių tyrimų *Informacinės visuomenės technologijų* penktojoje programoje tiek daug vietos skirta Europos Sąjungos šalių kultūros politikos aspektams nagrinėti. Naujas požiūris į kultūros paveldą lėmė, kad Komisijos darbas buvo pratęstas ir nukreiptas itin aktualia – lituanistikos tradicijų ir paveldo įprasminimo – kryptimi. Anot dr. R. Varnienės, ši veikla mus praturtins ir naujais, reikšmingais projektais, kurie prisidės prie lituanistinių tradicijų ir Lietuvos kultūros paveldo puoselėjimo.

Neabejotinai vienas iš labai svarbių tautos dvasinės kultūros paveldo aktualinimo būdų yra praėjusių amžių lietuviškos spaudos bibliografavimo intensyvinimas ir tobulinimas. Slapyvardžių aiškinimas yra neatsiejama ir būtina analizinio bibliografinio darbo dalis. Tai svarbu ne tik informacijos prasme, bet ir istoriniu, politiniu, socialiniu ir etiniu požiūriu, tautos psichologijos tyrimo aspektu.

1992 m., vadovaujant dr. R. Varnienei, Lietuvos nacionalinės bibliotekos Bibliografijos ir knygotyros centras ėmėsi projekto *Lietuviški slapyvardžiai: jų rinkimas, aiškinimas, klasifikavimas, aprašymas bei sąvado parengimas ir išleidimas*. 1992–2003 m. buvo parengta kompiuterinė slapyvardžių duomenų bazė, aprėpusi iki šiol išaiškintus lietuviškuosius slapyvardžius, vartotus spaudoje nuo lietuviškosios raštijos pradžios iki 2000 metų. Bazėje taip pat rado vietos Lietuvoje leistoje kitakalbėje spaudoje vartoti slapyvardžiai. Aprašant slapyvardžius, pateikiamos juos vartojusių autorių pavardės ir vardai, jų gyvenimo metai, leidiniai, kuriuose pasirašinėta slapyvardžiais, bei šaltiniai, iš kurių paimti duomenys.

Bazės pagrindu buvo išleisti 5 stambūs *Medžiagos lietuviškųjų slapyvardžių sąvadamui* sąsiuviniai. Slapyvardžių duomenų bazę ir minėtus sąsiuvinius parengė doc. dr. Jonas Mačiulis. Atskirais darbo etapais jam talkino doc. Žiedūnė Zaveckienė, bibliografė Bronė Valickienė ir kiti BKC darbuotojai.

Rengiant *Lietuviškųjų slapyvardžių sąvadą*, naudotasi žymiausių šios srities tyrinėtojų – Vaclovo Biržiškos, Antano Ulpio, Rapolo Mackonio, Aleksandro Žirgūlio, Pelikso Bugailišio, Edvardo Viskantos, Marijos Urbšienės, Juliaus Būtėno, Jono Bulotos, Dalios Gargasaitės, Marijonos Čilvinaitytės ir kitų darbais. Nuoširdūs šio darbo talkininkai ir patarėjai buvo profesorai Domas Kaunas, Osvaldas Janonis, Leonas Gudaitis, Arnoldas Piročkinas, Vytautas Vanagas, doc. Bronius Raguotis, literatūrologas Viktoras Alekna, bibliografai Irena Bartašienė, Albinas Degutis, Audronė Matijošienė ir kiti.

Dvitolmį *Lietuviški slapyvardžiai* sudarė ir parengė J. Mačiulis, jį redagavo BKC Nacionalinės spaudos retrospektyviosios bibliografijos skyriaus vedėja Virginija Savickienė, apipavidalino dailininkė Elona Marija Ložytė.

Leidinyje atspausdinti du įžanginiai straipsniai: prof. Antano Tylos *Lietuviškos spaudos uždraudimas ir jo panaikinimas*, taip pat Jono Mačiulio *Lietuviški slapyvardžiai, jų ypatybės ir egzistavimo priežastys*. Straipsniai parodo, kad būtent spaudos draudimo metu dėl socialinių ir politinių priežasčių slapyvardžiai tapo neatsiejama lietuviškosios spaudos atributu.

Leidinio *Lietuviški slapyvardžiai* I tome apibūdinta 8190 slapy-

vardžiais pasirašinęs autorių ir išvardijami jų slapyvardžiai. II tome pateikta 30 950 įrašų slapyvardžių, kuriais autoriai pasirašinėjo nuo lietuviškosios raštijos pradžios iki 1990 m., t. y. iki Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo.

Suvokdami, koks tai reikšmingas leidinys, kuris ne vieną dešimtį metų bus naudingas bibliografams, lietuvių kultūros istorijos, socialinės psichologijos tyrinėtojams, spaudos darbuotojams ir visiems, kurie domisi savo tautos istorija bei kultūra, kalbiname leidinio sudarytoją doc. dr. J. MAČIULI.

Ar visi slapukai linkę atsiskleisti

Gerbiamasis daktare, autoriai pasirašinėjo savo knygas ir straipsnius slapyvardžiais, svetimomis pavardėmis, nenorėdami, kad jų vardai išskiltų į viešumą. Tačiau tyrinėtojai, mė-

gindami išaiškinti tuos slapyvardžius ir juos garsindami, pažeidžia tą autorių valią. Ar ne taip?

Tokio paradokso iš tiesų esama. Tačiau kažkodėl nuo senų laikų iki šių dienų autoriai, nori, kad jų slapyvardis būtų sužinotas. Tuo metu, kai rašoma, tokio siekio, žinoma, nėra, tačiau laikas bėga, ir žmogui kyla natūralus noras parodyti savo indėlį į tam tikrus gyvenimo įvykius, procesus.

Veikia ir materialūs dalykai, kad ir pensija. Tarpukario Lietuvoje nemažai žmonių norėjo gauti knygnešio pensiją, todėl atitinkamai įstaigai pateikdavo savo slapyvardžius spaudos draudimo laikais. Pokario metais prieškarinio pagrindinės komunistinės spaudos dalyviai stengėsi surašyti, kada ir kokioje spaudoje dalyvavo, kokiais slapyvardžiais pasirašinėjo. Tą patį atsitinka ir mūsų dienomis. Rezistencinės spaudos dalyviai šiandien mielai atskleidžia savo dalyvavimą joje.

Žinoma, kalbant apie slapyvardžius paviešinimą, nereikėtų įžvelgti vien materialių interesų. Kaip jau sakiau, laikui bėgant, žmogus pradeda mąstyti apie savo įnašą į kultūrą, politiką, visuomeninį gyvenimą. Savaiame suprantama, jis suinteresuotas būti žinomas, nori būti atskleistas, įvertintas.

Veikia ir bendresni dalykai. Ne vienas autorius, aktyviau reiškėsis spaudoje, supranta slapyvardžio identifikavimo kultūrinę, mokslinę reikšmę, todėl nelaukia, kol kas nors įmins jo slapyvardžio mįslę, pats ją atskleidžia.

Ar viskas taip vienareikšmiška ir ar visus „slapukus“ galima mauti ant vieno kurpaliaus?

Žinoma, ne. Yra įvairių ir slapyvardžių vartojimo, ir nenoro, kad slapyvardis būtų paviešintas, priežasčių.

Grįždamas prie man užduoto klausimo apie slapyvardžių atskleidimą, jaučiu, kad jo potekstėje slypi klausimas, ar skelbdami slapyvardžius bei nurodę autorių nenusižengiame etikai. Manau, kad kelti tokį klausimą galima tik turint omenyje dar gyvus autorius, rašiusius slapyvardžiais netolimoje praeityje. Tačiau pažymėtina, kad dauguma ir šių autorių slapyvardžių jau buvo spaudoje (atsiminimuose, žinyuose, bibliografinėse rodyklėse ir kt.) paminėta. O ir pirmąkart sąvade minimų slapyvardžių autoriai neturi ko slėpti. Jie rašė apie kultūrą, ūkį, įvairius gyvenimo įvykius, kėlė aktualias savo laiko problemas. Slapyvardžių jie griebsi susiklosčius aplinkybėms, kurias, manau, dar aptarsime. Žinoma, yra ir nenorinčiųjų, kad jų slapyvardžiai būtų atskleisti. Dažniausiai dėl to, kad juo žmogus ir toliau tebe pasirašinėja.

Leisti *Lietuviškųjų slapyvardžių sąvadą* mus skatino vienintelis interesas – mokslinis. Bibliografija ne vien fiksuoja išleistus veikalus ir leidinius, ne tik aprašo periodinėje spaudoje išspausdintus straipsnius, bet stengiasi atskleisti ir jų autorius, prisidengusius slapyvardžiais. Mat istorija neveikia anonimiškai, ją kuria

Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Bibliografijos ir knygotyros centras, įsikūręs buvusio vienuolyno pastate, kurio kieme auga bene aukščiausias Vilniuje trešnės

žmonės. Slapyvardžių atskleidimas padeda konkrečiau išryškinti vienos ar kitos asmenybės, politinio ar kultūros veikėjo vaidmenį vienu ar kitu istoriniu laikotarpiu. Slapyvardžių identifikavimas padeda geriau suprasti, kaip amžininkai vertino savo laiko visuomeninius ir kultūros reiškinius. Pavyzdžiui, viena parašyti, kad kažkoks autorius, prisidengęs slapyvardžiu *Figaro*, entuziastingai ar skeptiškai atsiliepė apie kokį nors teatro reiškinį, kita – kad taip rašė žinomas režisierius Borisas Dauguvietis.

Kartais slapyvardžio atskleidimas virsta savotišku detektyvu, besitęsiančiu ištisus dešimtmečius. Tokia buvo Keturakio, parašiusio labai pagarsėjusią komediją *Amerika pirtyje*, byla. Kas tas Keturakis – Antanas Vilkutaitis ar jo brolis Juozas Vilkutaitis? Sprendžiant šią bylą, daug buvo sulaužyta iečių.

Kaip identifikuojami slapyvardžiai? Gal atskleistumėte kai kurias, kaip dabar kartais sakoma, savo darbo technologijas?

Sąvado sudarytojo „technologija“ paprasta. Jis iš esmės rėmėsi šaltiniais, kuriuose slapyvardis jau buvo identifikotas. Tai, pirma, monografijos, straipsniai, bibliografijos, atsiminimai, antra, archyvai ir rankraštynai, trečia, žmonių liudijimai. Reikėjo tik sugrąžinti įvairius šaltinius, palyginti, patikrinti, jei šaltinių duomenys nesutapo. Štai tada pravertė ir sudėtingesnės „technologijos“ arba, paprasčiau tariant, slapyvardžių aiškinimo būdai, kuriais naudojasi visi susiduriantys su slapyvardžiais. Pavyzdžiui, žymesnių žmonių slapyvardžius galima nustatyti pagal stilių, kitų – pagal vietoves, apie kurias rašinyje kalbama. Autorystę galima nuspėti ir pagal rašinio tematiką, nes, pavyzdžiui, kairiųjų pažiūrų asmuo vargu ar galėjo rašyti į priešingos ideologijos spaudinius, ir atvirkščiai. Tiesa, buvo Lietuvos istorijoje laikotarpių, kai persipindavo skirtingiausių ideologinių pažiūrų žmonių interesai. Toks, pavyzdžiui, buvo lietuviškosios spaudos atgavimo laikotarpis, nes dauguma šviesesnių žmonių tuo metu turėjo vieną tikslą – atgauti lietuvišką spaudą.

Visi slapyvardžių identifikavimo būdai, prie kurių reiktų priskirti ir intuiciją, naudingi ir reikalingi, tačiau atskirai nepadės pasiekti rezultatų. Tik visų būdų sintezė suteikia visišką patikimumą. Antai *Lietuviškųjų slapyvardžių medžiagos* 2-ame sąsiuvinyje, remdamiesi išėvijos istoriko Povilo Reklaičio spėjimu, knygelę *Beiräge zur ältesten Geschichte des Memellandes und Preussisch-Litauens*, pasirašytą vardažodžiu Franz-Constantin von Karp, su klaustuku esame prisyrę akademikui Povilui Pakarkliui. Istorikas A. Hermanas (A. Hermann) žurnalo *Lituanica* 1990 m. 2-ame numeryje F.-C. von Karpą laiko tikra pavarde. Šios nuomonės yra ir *Mažosios Lietuvos enciklopedijos* autoriai. Lietuvos literatūros ir meno archyve saugomas Prano Karpio 1944 m. lapkričio mėn. 10 d. pareiškimas Lietuvos rašytojų sąjungos pirmininkui, kuriame išvardijami jo publikuoti darbai, tarp jų ir čia minimas. Šis dokumentas iš dalies patvirtina mokslininkų spėjimus. Tačiau nors vardažodis Franz-Constantin von Karp iš esmės yra tikros pavardės transkripcija į vokiečių kalbą, vis dėlto jis laikytinas slapyvardžiu, nes yra gerokai pakeistas. Slapyvardžiu jį laiko ir pats autorius. Reikia tikėtis, kad ateityje bus surinkta daugiau žinių apie Praną Karpį, parašiusį, beje, ir daugiau istorinio turinio darbų.

Bus daugiau

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

Atkelta iš 3 p.

norimą stiklo kokybę, atspalvius, taip pat padėjo ir A. Stoškui, ir K. Morkūnui. Abiejų menininkų darbuose yra ir S. Žukausko širdies dalelė. Vitražo menui technologiniai subtilumai yra labai svarbūs, nes kad ir koks puikus būtų menininko sumanymas, jį dar reikia įgyvendinti, įprasinti medžiagoje. Kas rytą S. Žukauskas su K. Morkūnu važiuodavo į stiklo fabriką, žiūrėdavo, pavyko ar nepavyko išgauti rūpimą stiklo spalvą. Jeigu tą dieną nepasisekdavo, tai sutardavo stiklo nelieti – atidėdavo kitai, sėkmingesnei dienai. Žinoma, tekdavo pasukti galvas, kokių chemikalų trūksta stiklo masei, ką reikia keisti technologijoje.

Tai, kad K. Morkūnas perprato saulės spindulio, lūžtančio storo stiklo luituose, paslaptis, yra nemažas ir jo kūrybinio bendražygio Sauliaus Žukausko nuopelnas. Šis menininko ir stiklo gamybos technologo bendradarbiavimas, kūrybinis lenktynavimas su kitais menininkais ir žymi lietuviškojo vitražo kūrėjų kelią nuo klasikinio iki reljefinio erdvinio vitražo. Šis lietuvių vitražo meistrų laimėjimas bemat buvo pastebėtas ir gerai įvertintas įvairiose tarptautinėse parodose Maskvoje, Leningrade (dabar – Sankt Peterburgas), Vienoje, Paryžiuje, Sofijoje, Monrealyje, Osakoje ir daugelyje kitų

VITRAŽO GALIA (2)

Prof. Kazimiero Morkūno dirbtuvėje stiklo spalvinių sprendimų gamybos technologo Sauliaus Žukausko sukurtieji stiklo luitai

miestų. Tai buvo lietuviškojo vitražo savitumas, padedantis išgauti labai emocingą ir meniškai iškalbingą vaizdą.

Viename K. Morkūno dirbtuvių lange ir šiandien švyti storo luitinio stiklo gabalai, primenantys vaisingą bendradarbiavimą su puikiu stiklo gamy-

bos technologu Sauliumi Žukausku, jau išėjusiu ten, iš kur nebegrįžtama.

Bus daugiau

Specialistai atitiks ūkio poreikius

Šių dienų visuomenė ir technologijos sparčiai plėtojasi. Lietuvos ekonomikos pažanga pastaraisiais metais akivaizdi, tačiau su senų žinių bagažu toli nenuvažiuosime. Valstybė, norėdama padidinti gyventojų pajamas ir ekonominį lygį, pirmiausia turi investuoti į tyrimus, technologijas, švietimą ir inovacijas, kurios sudaro vadinamąjį „žinių trikampį“. Lietuva, naudodamasi Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama, jau turi puikias galimybes rengti aukštos kvalifikacijos specialistus, atitinkančius verslo ir ūkio poreikius bei prisidėti prie ES Lisabonos strategijos įgyvendinimo.

Pasaulio banko duomenimis, Europoje nėra šalies, kurioje būtų daugiau studentų nei Lietuvoje. Rodikliai išpūdingi, tačiau tai, kad nemažai įgijusiųjų aukštąjį išsilavinimą dirba fizinį darbą tik parodo, jog specialistų rengimas šalyje neatitinka rinkos poreikių. Kritiškai atsiliepiama ir apie Lietuvos švietimo ir mokslo, inovacijų sistemų funkcionavimą, jų finansavimą. Viena pagrindinių priemonių, galinčių pakeisti padėtį plėtojant žinių visuomenę Lietuvoje – veiksmingas ir tikslingas Struktūrinių fondų lėšų panaudojimas.

Mokslas dirbs su verslu

Viena svarbiausių paramos sričių, kuriai turėtų būti teikiama pirmenybė – švietimas, nedarbo, profesinio užimtumo mažinimas, kvalifikuotos, specialiai parengtos ir mokančios prisitaikyti prie pokyčių darbo jėgos rėmimas, darbo organizavimo racionalizavimas ir gebėjimas prisitaikyti, darbo vietų kūrimas, skatinantis verslumo sąlygų plėtrą bei žmonių potencialo didinimą mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje.

Šiems tikslams pasiekti Lietuva

2004–2006 m. gaus beveik 0,5 mlrd. litų Europos socialinio fondo (ESF) lėšų. Apie 120 mln. litų paramos skiriama įgyvendinti Švietimo ir mokslo ministerijos (toliau – ŠMM) administruojamą Lietuvos 2004–2006 m. bendrojo programavimo dokumento (BPD) 2.5 priemonę – *Žmogiškųjų išteklių kokybės gerinimas mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje*. Tai investicija į ūkio poreikius atitinkančių ir praktiškai naujovės gebančių pritaikyti specialistų rengimą magistrantūroje, doktorantūroje ir rezidentūroje, mokslininkų ir kitų tyrinėtojų (taip pat aukštųjų mokyklų dėstytojų) gebėjimų įgyti ir pritaikyti tarptautinio lygio mokslines žinias, kurių reikalauja šiuolaikinis verslas bei pramonė, gausinimą.

Praktika rodo, kad magistrų rengimas neatitinka verslo (darbdavių) poreikių. Jau naujų mokslininkų ir kitų tyrinėtojų amžiaus grupėje iki 35 m. šalyje neturime nė ketvirtadalio, tačiau ir jų šalyje mažėja, nes vyksta „protų nutekėjimas“ į JAV ir kitas šalis, kurios supranta aukštos kvalifikacijos specialistų reikšmę šiuolaikinėje ekonomikoje.

Darbdaviai, verslo atstovai dažnai teigia, kad dabartinė švietimo sistema nesukuria šiuolaikinės rinkos reikavimus atitinkančios darbo jėgos. „Norime mėginti keisti šią sudėtingą padėtį: silpną socialinę partnerystę tarp aukštųjų mokyklų, mokslinių tyrimų įstaigų ir asociacijų, verslo įmonių“, – teigia Švietimo ir mokslo ministerijos Europos Sąjungos paramos koordinavimo skyriaus vyriausiasis specialistas Aurimas Pautienius. „Įmonės turi dalyvauti visame studento tapimo specialistu cikle, t. y. formuojant studijų programų turinį bei kompetencijų sąrašą; studentams atliekant praktiką įmonėse; vertinant baigiamuosius darbus, dalyvaujant kvalifikaciniuose egzaminuose. Europos socialinis fondas suteikia įmonėms galimybę bendradarbiaujant su aukštosiomis mokyklomis išsiugdyti sau specialistą, gebantį teorines žinias taikyti praktinėje veikloje“, – apibendrina A. Pautienius.

Jei darbdaviai ir socialiniai partneriai iš bendradarbiavimo turės naudos, jie prisidės prie specialistų rengimo. Darbdaviai teigia, kad tokioms paramoms yra pasiryžę, o ES parama pasinaudojusios mokslo ir studijų institucijos, privačios įmonės bei kitos susijusios įstaigos, užtikrins šio bendradarbiavimo veiksmingumą.

„Tikime, kad ši parama sudarys sąlygas įgyti naujų žinių, suteiks galimybių gauti perspektyvų darbą jauniems aukštos kvalifikacijos specialistams, didins mokslo prestižą, stiprins ryšius tarp mokslo bei verslo“, – mano A. Pautienius. – „Juk kvalifikuoti mokslo darbuotojai, inžinieriai yra viena iš sąlygų siekiant mokslo pažangos, remiant inovacijas. Tai svarbus veiksnys pritraukiant valstybinių ir privačių subjektų investicijas į mokslinius tyrimus“.

Švietimo ir mokslo ministerijos administruojama 2.5 priemonė remia studentų praktiką, mokslo daktarų-stažuotojų praktikos vadovų rengimą, gebėjimų ugdymą įmonėse, jei tai susiję su magistrantūros, doktorantūros, podiplominių studijų įgyvendinimu, aukštųjų mokyklų karjeros centrų veiklą, jei ji susijusi su antrosios ir trečiosios studijų pakopos studentų, mokslo daktarų-stažuotojų praktiniu mokymu, karjeros plėtra įmonėse, dirbančiose aukštųjų technologijų gamybos srityse.

Pirmas žingsnis žengtas

Praejusiais metais mokslo ir studijų institucijų projektams skirta beveik 41 mln. litų ES struktūrinių fondų lėšų. Pavyzdžiui, 1,9 mln. Lt paramą gavo Biotechnologijos instituto ir partnerių (Lietuvos miškininkystės institutas, Lietuvos sodininkystės ir daržininkystės institutas, Lietuvos žemdirbystės institutas, Lietuvos žemės ūkio universitetas) parengtas projektas – *Aukščiausios studijų pakopos – magistrantų ir doktorantų – rengimas žemės ir miškų ūkio augalų biotechnologinių tyrimų srityje*. Naudojantis parama bus rengiami potencialūs mokslininkai – au-

galų fiziologijos ir biochemijos, ląstelės biologijos, molekulinės biologijos, genų inžinerijos, bioinformatikos, augalų selekcijos srities specialistai.

Mokslo ir studijų nereikia remti, į juos reikia investuoti

Ši parama, kurios rezultatus greitai pajusime, nėra vienintelė. 2005 m. kvietime teikti paraiškias pirmenybė bus teikiama tiems projektams, kurie užtikrins verslo ir ūkio poreikius atitinkančių aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimą. Naujame kvietime teikti paraiškias pagal 2.5 priemonę sutarti lieka dar apie 80 mln. litų. Parama bus naudojama magistrantūros, doktorantūros ir rezidentūros studijų programų atnaujinimui bei kūrimui; mokslo darbuotojų ir tyrėjų, dėstytojų kvalifikacijos kėlimui; tęstiniam mokymuisi plėtojant taikomuosius mokslinius tyrimus ir taikomąją mokslinę veiklą; tarpininkavimo tarp mokslo, studijų institucijų ir verslo įmonių paslaugoms (informavimas, konsultavimas), jei tai susiję su specialistų gebėjimų stiprinimu (įskaitant mokslo ir technologijų parkus ir pan.); žmogiškųjų išteklių horizontalių ir vertikalų gebėjimų stiprinimui inovacijų paramos organizacijose; informacinių duomenų bazių kūrimui, naujų mokymo(si) metodų ir formų kūrimui bei diegimui, kai mokslinių tyrimų rezultatai naudojami mokymo ir studijų procesui (įskaitant mokymo ir studijų medžiagos kūrimą bei skelbimą); jaunimo ir suaugusiųjų neformalus švietimui mokslo, technologijų ir inovacijų srityse; pedagogų mokslo ir technologijų populiarinimo Lietuvoje gebėjimų ugdymui, aukštos kvalifikacijos specialistų poreikio tyrimams ir kita.

Daugiau informacijos apie BPD 2.5 priemonę, galima rasti interneto svetainėje www.smm.lt skyrelyje *ES parama ir informaciniai renginiai*.

Parengta bendradarbiaujant su VŠĮ „Europos namai“

Atkelta iš 1 p.

Kai visi lygūs

Konferencija, kaip ir dera, prasi-
dėjo plenariniu posėdžiu, o po pietų
darbas vyko penkiose sekcijose: *Pro-
fesinė sauga, Ergonomika, Aplinkos in-
žinerija, Agroekologija, Aplinkos tyri-
mai, Ekologija, Gamtosauga, Miškų in-
žinerija, Miško ekologija ir Aplinkos
sveikata, Rekreacija.*

Kartu su pripažintais mokslo au-
toritetais pranešimus skaitė magis-
trantai ir bakalauro studijų studentai.
Griežtesnis vertintojas gal pasakys,
kad dėl to nukencia mokslinis konfe-
rencijos lygis, bet tai ir yra vienas iš šios
tradicinės konferencijos principų: stu-
dentai yra lygiateisiai dalyviai, kruopš-
čiai rengia savo pranešimus, kai kurie
pirmą kartą stoja prieš tokią reiklų au-
ditoriją, žodžiu, pratinasi dalyvauti
moksliniame gyvenime.

Nemažas paskatinimas praneši-
mus skaičiusiesiems studentams ir vi-
siems konferencijos dalyviams yra ir
tai, kad visi pranešimai dar prieš pra-
sidedant konferencijai buvo išspaus-
dinti solidžiam leidinyje *Žmogus ir
gamtos sauga*. Į 252 puslapių tomą,
išleistą 100 egz. tiražu, tilpo 72 pra-
nešimai.

Vaistažolių sanakaupa antpile

Tą pačią dieną konferencijos da-
lyviai galėjo dalyvauti ir seminare, ku-
ris vyko Vytauto Didžiojo universite-
to Kauno botanikos sode. Jei tiksliau,
tai šio sodo Vaistinių augalų kolekci-
jose, kur galima buvo patirti naujų
įspūdžių. Tuo labiau, kad tarp semina-
ro dalyvių buvo Vilniaus pedagoginio
universiteto Istorijos fakulteto prode-
kanas prof. dr. Libertas Klimka. Jis bet
kokiomis aplinkybėmis sugeba rasti
proga papasakoti įstambiausių dalykų
apie mus supantį pasaulį. Kadangi se-
minaras vyko kolekcijs, tai etnologui
geras pretekstas buvo papasakoti,
kaip atsirado *Trejos devynerios*, net
tarptautinę šlovę pelnęs lietuviškas
antpilas. Sunku susilaikyti nepasekus
prof. L. Klimkos minties keliu, juolab,
kad tuos dalykus visiems lietuviams ne
tik pravartu, bet ir būtina žinoti.

Pirmausia pats skaičius – 27 nėra
atsitiktinis. Tai trys Mėnulio fazės –
priešpilnis, pilnatis, delčia, trunkan-
čios maždaug po devynias dienas. Si-
derinis (žvaigždinis) mėnuo – trunka
27,3 paros. Paskui Mėnulis trims pa-
roms dingsta. Tai tuščios naktys, suvar-
tai, dalgakynos ir dar kitokiais vardais
įvardytas ypatingas metas. Koks vaista-
žolių ryšys su Mėnuliu? Pasak
L. Klimkos, vaistažolės nuo seno buvo
renkamos atsižvelgiant į Mėnulio fazę.
Dar gilioje senovėje buvo pastebėta: jei
skinami vaistingieji lapeliai ar žiedai –
šitai būtina daryti priešpilnį. Gumbinius
augalus reikia kasti po pilnatis, kai vi-
sos vaistingosios medžiagos susikaupia
gumbuose – neišeina į lapus.

Dar buvo sakoma, kad reikia iš tri-
jų skirtingų pievų surinkti vaistažolių:
iš šlapios pievos ar paupio, įkalnės ir
kokio nors žvyrynėlio ar smėlynėlio.
Visų po 9 – štai iš kur atsirado tas skai-
čius 27. Iš esmės tai Mėnulio kalendo-
riaus atminimas žmonių sąmonėje. Pa-
sak L. Klimkos, labai daug senosios kul-
tūros reiškinį tą nuostabų skaičių – 27,
naudoja kaip 3 ir 9 kartotinį.

Tikriausiai nebūtų lengva išsiaiš-
kinti, kada buvo pradėtas gaminti ant-
pilas *Trejos devynerios*. Caro laikais jau
buvo gaminama pardavimui. Ar ta
prosenų išmintis, susijusi su senaisiais
tikėjimais, dar buvo išlikusi, nepamirš-
ta? L. Klimka mano, kad tos žinios,
persipynusios su senaisiais tikėjimais,
dar nebuvo visi užgesusios, XIX a.
pabaigoje jos jau buvo pritaikytos
tam tikru mastu ir komer-
cijai – vaistinėse buvo galima

Vilko metas – po Žemaitijos miškus, parkus ir sodus

Doc. dr. Romas Gražulevičius, konferencijoje dalyvavusios magistrantės, dr. Ona Ragažinskienė ir prof. Libertas Klimka apžiūri Vytauto Didžiojo universiteto Kauno botanikos sodo prieskoninių ir medingųjų augalų kolekcijas, kuriose auginami net 110 rūšių augalai

nusipirkti *Trejų devynerių* antpilo.

Dar ir mūsų dienomis kai kuriose
Lenkijos vaistinėse galima gauti žolių
rinkinio *Trójanka litewska*. Yra ir to pa-
ties pavadinimo užpiltinių. Pačiam
L. Klimkai yra tekę nusipirkti šio žo-
lių mišinio vienoje Lenkijos vaistinė-
je. Tačiau Kauno botanikos sodo di-
rektorius dr. Remigijus Daubaras pa-
žymi, kad ne visada prie to parduoda-
mo rinkinio lenkų vaistinėse jau rasi-
me žodį *litewska*. Atkrinta gal taupiai
vartojant žodžius, o gal taip lietuviškas
antpilas įsigeria į kaimyninės tautos są-
monę. Lietuva *Trejų devynerių* paten-
to nesugebėjo įgyti, tad ir autorystė, ko
gero, gali likti tik istorinė.

Kad Mėnulio kalendorius baltų
kultūroje buvo žinomas nuo seniausių
laikų, įrodo ir senose kapavietėse ar-
cheologų rasti žalvariniai papuošalai.
Senajo geležies amžiaus žalvariniai
papuošalai dažnai baigiasi mėnuliukų
pakabukais, o jų skaičius labai neretai
yra kartotinis trims.

Prisimename „raganų turgus“

Senieji tikėjimai buvo labai giliai
įaugę į kasdienį žmonių gyvenimą, o

vėlesniais laikais, įsitvirtinus krikščio-
nybei, peraugo į kitas raiškos formas.
Kai kurie tų tikėjimų atgarsiai perėjo
į kitas tradicijas ir šventes. Antai Vil-
niuje per Jonines tris dienas vykdavo
vadinamieji „raganų turgūs“. Jie buvo
žinomi dar tarpukario Vilniuje, užfik-
suoti Jano Bulhako nuotraukose. Ži-
nomos vietos, kur vykdavo turgūs.
Anot L. Klimkos, jie būdavo rengiami
prie Šv. Jonų bažnyčios, Savivaldybės
aikštėje, Šv. Jurgio bažnyčios švento-
riuje ir kitose vietose. Sėdėdavo ska-
romis apsimituravusios „raganos“ su
vaistažolių maišais – ilgomis eilėmis.
Nuotraukose išspūdingai atrodo. Visas
miestas pakvėpdavo vaistingosiomis
žolelėmis.

Beje, „raganos“ pamokydavo vil-
niečius, kaip sutaisyti „meilės vaistus“,
gydyti skaudulius, įvairias ligas. Kaip
etnologui ir kultūrologui L. Klimkai
būtų įdomu atgaivinti kai kurias iš tų
senų tradicijų, gal prikelti antram gy-
venimui.

Mintyje turima visai ne tai, kas da-
bar vyksta mūsų net ir „didžiosios“
spaudos puslapiuose. Antai *Kauno
dienoje* ponia Adelė, turinti veterina-
rinį išsilavinimą, skelbiai gydanti
žmones, teikianči rekomendacijas.

Dr. Ona Ragažinskienė lėkštėje demonstruoja prieskoninių augalų kolekciją; sėdi Lietuvos žemės ūkio universiteto Žemės ūkio inžinerijos fakulteto magistrantė Giedrė Narušaitytė ir Kauno medicinos universiteto Farmacijos fakulteto magistrantė Lina Jankauskaitė

Norinčiųjų pasinaudoti ponios Adelės
paslaugomis, atrodo, netrūksta – žmo-
nių patiklumui ir kvailumui nėra ribų.
Įvairiausių apsišaukėlių esama.

Buvo prisiminta ir garsioji žiniuo-
nė Eugenija Šimkūnaitė, gydžiusi vais-
tinėmis žolelėmis, tačiau ji turėjo vais-
tininkės išsilavinimą, buvo habilituo-
ta mokslų daktarė, tikra savo srities
profesionalė.

Austėjos šventė ypač tiktų Kaunui

Seniai žinoma, kad šventa vieta
tuščia nebūna, tačiau kai specialistų
vietą užima šarlatanai, vadinasi, visu-
menėje vyksta svarbūs socialiniai lū-
žiai. Vis dėlto specialistai neturėtų nu-
sišalinti nuo visuomenės švietimo rei-
kalų. Gal išties verta įsiklausyti į
L. Klimkos pasiūlymą ir pradėti rengti
Austėjos šventę? Priminsime, kad
Austėja – tai lietuvių bičių deivė ir še-
imos globėja. Spiečiant bitėms žmonės
melsdavosi Austėjai, kad deivė daugiau
bičių atvestų į avilius, apsaugotų nuo
nelaimių. Per vestuves nuotaka nepa-
miršdavo sau pasilinkėti, kad bitelės ge-
rai spiestų. Kitaip tariant, sau pasilin-
kėdavo gausios ir sveikos šeimos.

Kodėl Austėjos šventė ypač tiktų
Kaunui? Prie senosios Rotušės buvo
aptiktos vaško lydymo krosnelės. Tai
įrodo, kad Kauno būta labai svar-
baus prekybos vašku centro, o Lietu-
voje gal kaip niekur Europoje labai il-
gai išsilaikė senieji bitininkavimo bū-
dai. Čia išliko ir toks archaisnis bitini-
kavimo būdas kaip drevinė bitininkys-
tė. Tik Lietuvoje išlikęs geinys – seno-
viškas įrankis, kurį bitininkas naudo-
jo kopdamas į medį. Geinį sudarė ka-
daginis, ažuolinis ar beržinis 17–25 cm
ilgio tašelis (kumaragis) su kabliu, 32–
70 ilgio pinta kanapinė virvė ir 0,5 m
ilgio medinė sėdynė. Apjuosęs medį
virve, drevininkas kišdavo koją į iš
anksto padarytą virvės mazgą su kilpa
kitai kojai. Atleidęs apatinį mazgą, da-
rydavosi trečią ir kopdavo aukštyn, kol
pasiekdavo drevę su bitėmis – ten pa-
gotgiai iškopinėdavo medų.

Plintant kaimo turizmui, sumanūs
lietuvių galėtų pagalvoti, kaip galima
būtų atgaivinti vieną kitą drevinio bi-
tininkavimo pavyzdį, ekskursantams ir

poilsiautojams parodyti, kaip senovė-
je buvo naudojamas geinys. Būtų išpū-
dinga ir pažintine prasme naudinga at-
raskija.

Vaškas ir medus – tai senosios Lietuvos „valiuta“

Prisiminus, kad Kaunas buvo svar-
bus tranzitinis punktas prekybos vaš-
ku kelyje, reikėtų jį tai ir atsižvelgti. Į
Kauną buvo suvežamas vaškas iš toli-
miausių apylinkių, čia buvo išliejami
vadinamieji vaško „akmenys“, kurių
svoris buvo po 16 kg. Vaško „akme-
nys“ būdavo antspaudojami Kauno
herbu, vadinasi, standartizuojami – ta-
da tapdavo eksporto preke. Tuos vaš-
ko „akmenis“ ir veždavo į Vakarų Eu-
ropą, ten paklausa buvo labai didelė.
Mat kitose šalyse vaško labai stigo. Be-
je, kur naudojo tą vašką?

Klausimas paprastas, bet daug
kam netikėtas. Vargu ar labai susimąs-
tydavome, kam prirėkdavo tiek daug
vaško. Gal žvakėms gaminti, spau-
dams, Velykų kiaušiniams marginti?
Visas šias versijas prof. L. Klimka nu-
šlavė vienu rankos mostu: šioms tiks-
lams daug vaško nereikėjo. Madam
Tiuso vaškinių figūrų muziejus taip pat
dar nebuvo įsteigtas, tad įžymybių
skulptūroms vaško dar nebuvo prirė-
kę. Tad kur vaško sąnaudos buvo di-
žiausios?

Pasirodo, vaško reikėjo liedinant
patrankas. Iš vaško buvo nulipdoma
patranka, tada aplipdoma moliu, ku-
ris būdavo išdegamas; vaškas ištirpda-
vo, ir likdavo ertmė, į kurią buvo pilamas
skystos bronzos lydiny.

Dar anksčiau tekdavo liedinti baž-
nyčioms varpus. Štai kodėl Vakarų
Europai nuolat trūkdavo vaško. Krikščio-
nišką Europą neatstumda-
vo ir pagoniškosios Lietuvos bičių
sunešto vaško.

Koks svarbus Lietuvai buvo biti-
ninkavimo verslas, rodo ir Lietuvos
Statutai, kuriuose buvo įrašyti bitini-
kavimo reikalai labai palankiai regla-
mentuojantys straipsniai. L. Klimka
priminė, kad nuo seno bartininkai ant
medžio su bičių dreve kamieno įrėž-
davo savo ženklą. Juos galima laikyti
netgi tam tikra rašto užuomazga. At-
radus drevę be ženklo tereikdavo ją

pažymėti, ir žmogus tapdavo šios bičių šeimos savininku. Vaškas ir medus – tai senosios Lietuvos „valiuta“, gaunama iš tarptautinės prekybos. Taigi ne gintaras ir ne žvėrių kailiai, bet vaškas buvo svarbiausia eksporto prekė. Todėl net ir teisiniuose šaltiniuose – Lietuvos Statutuose – bitininkavimo reikalai griežtai reglamentuoti, pažeidėjai buvo griežtai baudžiami.

Senajoje lietuvių, apskritai baltų genčių kultūroje bitės žmones susiedavo ne mažiau kaip kraujo ryšiai. Todėl ir nuo žodžio *bitė* kilęs *bičiulis* rodė ypatingą tarpusavio ryšį. Beje, niekur kitur Europoje tokios sąvokos kaip *bičiulis* nebuvo žinoma, nebuvo ir giminytės per *bičiulystę*.

Į pasimatymą su Austėja

Tai štai ši lietuviško krašto tradicijų savitumą atgaivinti, pritaikyti mūsų laikų poreikiams būtų sveikintinas dalykas. Lietuvos liaudies buities muziejuje Rumšiškėse, Aukštaitijos nacionaliniame parke su senąja bitininkyste susijusių atributų yra, bet reikėtų, kad muziejiniai eksponatai ne šiaip gulėtų gražiai padėti, bet virstų ir atitinkamų švenčių vyksmo dalimi.

L. Klimka primena, kaip iš menkiausių dalykų užsienio šalyse sugebama padaryti grandiozinę šventę. Štai Italijos miestas Siena liepos 2 d. ir Žolinės dieną miesto aikštėje aplink fontaną rengia *Pallio* – žirgų lenktynes, kurios iš įvairių šalių sutraukia dešimtis tūkstančių turistų. Pačios lenktynės vyksta neįtikėtinai trumpai – nuo penkių iki penkiolikos minučių. Užtat nugalėtojai švenčia, o pralaimėjusieji gedi visus metus. *Pallio* – tai daugiau nei lenktynės. Sienos miesto gyventojui – tai visas gyvenimas...

Dažnai iš kokio nors tradicija virtusio svaidymosi pomidorais, kaip Ispanijoje, sugebama padaryti tarptautinę pramogą ir privilioti daugybę lankytojų. Štai tokio verslumo ir išmoningumo reikėtų ir lietuviams, nes turime išties vertingų ir labai turiningų tradicijų. Tik neturime įgūdžių iš viso to padaryti šventę, gal net išspausti papildomą litą. Gal stinga ir vadybos sugebėjimų. Iš vaistingųjų žolelių, medingųjų augalų, senosios bitininkavimo tradicijos, jei pasiklausytų etnologo L. Klimkos, sumanūs kauniečiai, kitų miestų ir miestelių gyventojai galėtų surengti puikią šventę sielai ir kūnui. Turint mintyje, kad būtų galima propaguoti ir įvairius vaistinguosius augalus.

Kada galėtų būti rengiama Austėjai skirta šventė? L. Klimka siūlo keletą variantų. Krikščioniškoje tradicijoje su bitininkyste susijęs šv. Florijonas, vadinasi, tai gali būti gegužės 4-oji. Seniau mūsų senoliai tą dieną žvelgdavo, koks oras ir mėgindavo nuspėti, kokie bus metai – medingi ar ne. Tiktų ir rugpjūčio 10-oji – šv. Lauryno diena. Tą die-

Konferencijos dalyviai prie VDU Kauno botanikos sodo vaistinių augalų laboratorijos, kuri 2004 m. pertvarkyta į mokslo skyrių

Dr. Ona Ragažinskienė prof. Libertui Klimkai pristato naująją „Vaistinių augalų enciklopediją“

ną po didžiojo medunešio bažnyčioje būdavo šventinamas medus vaistams.

Daug vietų tiktų tokiai Austėjos šventei rengti – Marcinkonys, kur dar galima pamatyti drevinių medžių, Rumšiškėse ar Aukštaitijos nacionaliniame parke, bet L. Klimka užsispyręs siūlo tokią šventę organizuoti būtent Kaune, kad ir Rotušės aikštėje. Kauniečiai įgytų nuosavą šventę, kokios niekas neturi. Dabar mėginama prisigalvoti įvairių švenčių, bet jos nepagrįstos tradicijomis, todėl neretai atrodo dirbtinos, laužiamos iš piršto. Nėra tradicijos, vadinasi, nėra ir dvasios, be kurios šventė – ne šventė.

80 metų tyrinėja vaistinius augalus

Vytauto Didžiojo universiteto Kauno botanikos sodas šiuo metu yra vienintelė Lietuvoje institucija jau 80 metų išlaikanti vaistažolininkystės tradicijas. 2004-aisiais Botanikos sodas paminėjo šią vaistinių augalų tyrinėjimo ir kolekcijų kūrimo sukaktį.

Kauno botanikos sodo priklausomybė per 82 metų istoriją ne kartą keitėsi. Buvo įkurtas 1923 m. prie Lietuvos universiteto (dabar – Vytauto Didžiojo universitetas). Keletą metų (1940–1942 m.) priklausė Vilniaus

universitetui. 1945–1959 m. perėjo Biologijos, vėliau – Botanikos instituto žinion, jam priklausė ilgiausiai. Nereikia stebėtis, kad Botanikos sodas sprendė panašius uždavinius, kaip ir institutas. Vaistinių augalų tyrimai buvo atliekami dviem kryptimis. Pirma – introdukcijos ir aklimatizacijos kryptis, antra – išteklių tyrimas, t. y. natūralių vaistinių augalų paieška ir jų auginimas natūraliose augavietėse.

Šiuo metu Kauno botanikos sodas „sugrįžęs“ savo pirmajam šeimininkui – Vytauto Didžiojo universitetui. Sodo kolekcijose introdukuojami augalai iš įvairių geografinių regionų, o dalis – vietinės floros augalų rūšys.

2003 m. rugsėjo mėn. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė sprendimą *Dėl netradicinių žemės ūkio šakų plėtros*. Sprendime pabrėžiama vaistinių augalų auginimo svarba ir perspektyvumas, vaistinės augalinės žaliavos perdirbimo ir reklamos dalykai. Seimo sprendime duodami nurodymai Žemės ūkio, Švietimo ir mokslo ministerijoms. Žemės ūkio ministerija įpareigojama remti vaistinių augalų auginimą, o Švietimo ir mokslo ministerija – rengti šių sričių specialistus. Dabar tokių vaistažolininkystės specialistų Lietuvoje nerengiama, o Europos Sąjungoje, JAV ir kitose valstybėse vaistažolininkystė yra labai atsakingas bei svarbus verslas. Pridursime, Lietuvai labai tinkantis verslas, nes dar yra pakankamai ekologiškai švarių, pramonės neužterštų vietovių. Daugeliui kaimo žmonių tai galėtų būti ir labai naudingas pragyvenimo šaltinis, ir gyvenimo būdas. Organinė žemdirbystė (autorius, sekdamas mūsų žemdirbystės mokslo

autoritetais, šią sąvoką vartoja vietoje jau pradėtos vartoti nelabai vykusios ekologinės žemdirbystės sąvokos) – tai ir gyvenimo filosofija, nes žmogus, pabrėžia Vytauto Didžiojo universiteto Kauno botanikos sodo Vaistinių, prieskoninių augalų grupės vadovė dr. Ona Ragažinskienė, pirmiausia turi būti labai sąžiningas. Jei užsibrėžė diegti organinės žemdirbystės principus, tai turi atsisakyti herbicidų, pesticidų, mineralinių trąšų ir kitų chemijos priemonių. Kalbant apie vaistinę žolininkystę, vienas dalykas – agrarinė dalis, o antra – farmacinė, pradedanti ruošti vaistinę žaliavą. Labai atsakingas ir išmanymo reikalaujantis dalykas, tad apie jokią grįžimą į „raganų“ laikus negali būti nė kalbos. Agronomijos specialistai turi išmanyti vaistinių augalų auginimo reikalus, o vaistinei augalinei žaliavai ruošti reikia vaistininko išsilavinimo.

Išleido „Vaistinių augalų enciklopediją“

Šį pavasarį pasirodžiusi *Vaistinių augalų enciklopedija*, kurios autoriai yra dr. Ona Ragažinskienė, dr. Silvija Rimkienė ir Valdas Sasnauskas galėtų būti laikoma dovana minėtai Kauno botanikos sodo vaistinių augalų tyrinėjimo ir kolekcijų kūrimo sukaktiui. Mat enciklopedijoje pateiktos žinios, kurios per daug metų sukauptos šiame sode. Tai iš Botanikos sodo kolekcijų pateikiami augalai, kurių introdukcija ir aklimatizacija vykdoma 80 metų. Todėl enciklopedijoje atsirado ir skyrelis *Vaistinių augalų auginimas*. Adaptuota Lietuvos sąlygomis. Tuo šiuo knyga skiriasi nuo daugybės knygynus užplūdusių verstinių knygų, kurių rekomendacijomis toli gražu ne visada galima pasikliauti. Mūsų sąlygomis tie gražiai aprašyti kitų kraštų augalai dažnai iššąla, nes yra lepūs, mūsų klimatui neatsparūs.

Išskirtinio dėmesio ir pagarbos nusipelnė dailininkės Alfredos Steponavičienės darbas, jos piešti Botanikos sodo kolekcijų augalai. Šias pastangas įvertins ir profesionalai, ir kiekvienas šios knygos skaitytojas. Piešiniai dažnai informatyvesni už nuotraukas, nes galima išryškinti smulkiausias augalo organo daleles. Prie kiekvieno augalo kompiuteryje pridėta ir vaistinės augalinės žaliavos nuotrauka – kad žmogus žinotų, kaip turi atrodyti, jeigu sumanytų tos žaliavos pasigaminti ar norėtų pirkti.

Vaistinių augalų enciklopediją galima įsigyti pas leidėją – *Lututės* redakcijoje (Kaune, Kęstučio g. 60–1). Galima pirkti ir knygynuose, bet kainuos kone 20 litų brangiau.

Bus daugiau

Gediminas Zemlickas

80 metų kurta, ne tik Lietuvoje, bet ir Baltijos valstybėse unikali vaistinių augalų kolekcija, kurioje augalai suskirstyti farmakognostiniu principu pagal biologiškai veikliąsias medžiagas

Akį džiugina medėjančio bijūno žiedas

Pabaiga, pradžia Nr. 11

Tęsiame pašnekesį su brolijos *Lapteviečiai* aktyviu nariu, daugelio sumanymų iniciatoriumi dr. Jonu Ryčiu PUODŽIUMI, kuris yra ir laikraščio *Mokslo Lietuva* patarėjas.

Lietuviškas paminklas Jakutske

Gerbiamasis Jonai Puodžiau, aptarkime būsimąjį paminklą, kurį brolijos „Lapteviečiai“ nariai ruošiasi pastatyti Jakutsko mieste?

Paminklą, kad jis išliktų ateities kartoms, mes pradėjome kurti nuo paties įrašo. Siekėme, kad paminklas būtų lengvai prižiūrimas ir ilgaamžis, o įrašas – visiems suprantamas. Įrašas (keturiomis kalbomis – lietuvių, jakutų, rusų ir anglų) yra toks: *Lietuvos tremtiniams, kentėjusiems ir žuvusiems 1942–1956 m. Jakutijoje.*

Atgimimo pradžioje 1989 m. Lenos žiotyse, Trofimovske, Bykov Myse, Tytaruose, Muostache buvo statyti paminklai, bet Jakutijos sostinėje iki šiol nebuvo jokio paminklo ar gatvės pavadinimo, kurie primintų Lietuvos tremtinius. Dalis mūsų tautiečių taip ir negrįžo į Tėvynę ir jau daugiau kaip 60 metų gyvena Jakutijoje.

Taigi mes norime pastatyti paminklą Lietuvos tremtiniams, nes Jakutija jau pasiekiamą ir užsieniečiams, o jiems tas paminklas sukels daug klausimų. Tai mūsų moralinė pareiga, o taip pat ir politinis aktas.

Kryžius jakutams netiko

Koks tai paminklas? Ar ilgai teko derinti paminklo projektą su Jakutsko miesto valdžia ir atitinkamomis organizacijomis.

Paminklas – tai granitinis 4,5 m aukščio stačiakampis, kurio pjūvis 80 x 80 cm. Akmuo atvežtas iš Ukrainos, o paminklas pagamintas Alytuje. Dabar belieka pabaigti iškalti įrašus ir pasirošti transportuoti paminklą. Suprantama, turime ir daugiau tam tikrų sunkumų. Paminklo projektus teko derinti kone pusterčių metų. Tačiau pirmasis projektas jakutams nepatiko, nes siūlomas pasviręs kryžius jiems buvo nesuprantamas ir nepriimtinas.

Kaip čia dabar – lietuvių paminklas ir be kryžiaus?

Kryžius išliko, bet jis tarsi šešėlyje, „prislopintas“. Skulptorius Jonas Jagėla rado spalvinį sprendimą, panaudodamas šlifuoatą ir nešlifuoatą granitą. Taigi kryžius išlieka kaip įprastas lietuviškos kančios ir gyvybės simbolis.

Paminklo autorius skulptorius J. Jagėla „Mokslo Lietuvai“ papasakojo, kad šio atminimo ženklą kompozicija turėtų asocijuotis su lietuvių kataliko namuose buvusiu „kančia“ (mediniu pastatomu kryželiu). Jo kompoziciją sudaro keturi iškalti pasvirę kampiniai kryžiai – du poliruoti, du iškalti. Kryžių kryžmę formuoja, kaip minėta, keturiomis kalbomis iškaltas tekstas. Šriftas aplink paminklą iškaltas nenutrūkstančia gija. Jį galima perskaityti einant aplink paminklą (teksto kalbos keičia viena kitą, kartojasi). Pasvirusių kryžių lyg ratų judančių vėlių kompozicija simbolizuoja traagišką Lietuvos tremtinių likimą amžinojo įšalo žemėje.

Dabar visos paminklo gamybos problemos išspręstos, paminklas parengtas transportuoti į Jakutską. Teks vežti geležinkelio keliu iki Ust-Kuto. Nors Jakutijoje yra ir privataus geležinkelio atšakėlė, bet iki Jakutsko paminklą vis tiek tektų maždaug 300 km transportuoti mašinomis arba laivu Lenos upe. Todėl pa-

Jonas Puodžius apie lapteviečius (2)

„Lapteviečių“ brolijos renginyje, skirtame Gedulo ir vilties dienai, Rumšiškėse

minklas iš Ust-Kuto iki Jakutsko kelias upe, kaip ir buvę Lietuvos tremtiniai...

Lietuvoje paminklą teks taip supakuoti, kad būtų galima jį perkelti nuo geležinkelio platformos ir toliau laivu gabenti iki galutinio taško. Tai labai nelengva užduotis, nes visas paminklas svers nuo 12 iki 14 tonų. Teks Jakutske jam paruošti specialų pamatą, nes ten amžino įšalo žemė. Tikimės, kad jakutai tokį pamatą gerai paruoš.

Daugiausia nerimo kelia tai, kad iki šiol neturėjome svarbiausio rangovo, kuris Jakutske sumontuotų paminklą. Pagaliau juk reikia, kad būtų kas nors, galintis iš paskutinės geležinkelio stoties paminklą nugabenti iki Jakutsko ir pastatyti. Visa tai deriname su Jakutsko miesto valdžia ir statybine organizacija. Norime, kad rugpjūčio pabaigoje, vėliausiai rugsėjo pradžioje paminklas jau būtų nugabentas į Jakutską, pastatytas, o atidengtas per rengiamas Lietuvos dienas Jakutijoje.

Kokio masto renginys tai būtų?

Į Jakutską būtų galima nuvykti menininkui, dainininkui ar muzikantui, juk tarp jų yra ir gyvenusių Jaku-

tijoje lietuvių tremtinių vaikų. Manau, kad jie su malonumu važiuotų. Štai kad ir aktorė Birutė Marcinkevičiūtė. Jos tėvai lapteviečiai, tad būtų labai gražu, kad ji galėtų ten nuvykti ir atstovauti Lietuvai kaip menininkė. Brolijos renginiuose visada labai padeda aktorė Rūta Staliliūnaitė, ji labai meistriškai ir jautriai perteikia lapteviečių ir kitų tremtinių išgyvenimus.

Įsiminė prieš trejetą metų Rūtos Staliliūnaitės su kitomis aktorėmis prie jurtos-žeminukės Rumšiškėse skaitomos Dalios Grinkevičiūtės knygos „Lietuviai prie Laptevų jūros“ ištraukos. Kiek žinau, tą inscenizaciją aktorės yra atlikusios teatru ir koncertų salėse.

Taip, tai buvo jaudinantis ir net sukrečiantis reginys. Panašus renginys vyko Šilalės kultūros rūmuose rajono mokiniams. Brolijos *Lapteviečiai* renginius labai praturtina juose dalyvaujantys žymūs Lietuvos žmonės. Čia apsilankė Atkuriamojo Seimo pirmininkas prof. Vytautas Landsbergis, Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus, kariuomenės vadas generolas Jonas

Kronkaitis, visi pirmieji (po Lietuvos atkūrimo) užsienio šalių ambasadoriai. Aikštėje prie jurtos auga Baltijos šalių ambasadorių pasodinti ažuoliukai. Dažni mūsų svečiai garbūs akademikai Antanas Tyla ir Zigmas Zinkevičius, žymus dailininkas Vilniaus dailės akademijos prof. Antanas Kmieliauskas; jis sovietmečiu persekiotas už savo įsitikinimus ir meninę kūrybą. Būtų sunku išvardyti visus garbius žmones, kurie lankosi mūsų renginiuose.

Supratimo pakanka

Kas užmokėjo už ukrainietišką būsimąjį paminklo granitą, skulptoriaus darbą? Juk tai turėjo nemažai kainuoti.

Prieš gerus pusterčių metų mes pradėjome rinkti šiam reikalui būtinas lėšas, ieškojome rėmėjų. Iš lapteviečių ir rėmėjų pasisekė surinkti daugiau kaip 11 tūkst. litų. Juos sumokėjome bendrovei, kuri pradėjo gaminti paminklą. Kreipėmės į Lietuvos Respublikos Vyriausybę dėl paramos ir gavome iš jos rezervo 75 tūkst. litų. Sunku pasakyti, kiek

mums kainuos transportuoti paminklą. Aišku, būtų gražu organizuoti delegaciją Lietuvos dienoms į Jakutską. Deja, tam sumanymui pinigų nėra.

Tačiau juk Lietuvos dienos Jakutske be atstovų iš Lietuvos būtų tikras nesupratimas.

Gal pavyks rasti, kas savo lėšomis galėtų vykdyti, o gal atsiras, kas parems. Yra tremtinių rėmimo programų, gal iš jų pavyks gauti dalį lėšų. Valstybė numato lėšų tvarkyti paminklams Lietuvos piliečių tremties vietose. Žodžiu, įvairiais būdais mėginsime tas lėšas kaupti. Būtų puiku, jei per Lietuvos dienas Jakutske galėtų dalyvauti keletas brolijos *Lapteviečiai* narių, bent keli menininkai ir atlikėjai, taip pat labai svarbu, kad būtų ir keli žurnalistai.

Ar lengvai tenka rasti bendrą kalbą su įvairiomis organizacijomis, fondais, į kuriuos jau kreipėtės? Pagaliau juk yra Tautinių mažumų ir išėivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, kuris tiesiogiai turėtų remti tokias iniciatyvas.

Su šiomis institucijomis ir fondais labai gerai sekasi rasti bendrą kalbą. Mus supranta ir, kiek įmanoma, paremia. Labai malonu, kad ir Lietuvos Vyriausybė labai palankiai parėmė lapteviečių iniciatyvą.

Gal pirmiausia paminklus statykime savajame krašte

Jei leisite, užduosiu klausimą, kuris gali nuskambėti ir keistai. Tačiau šį klausimą privalau užduoti, nes jis vis tiek iškils. Statydama paminklą Jakutijoje, Lietuva tarsi teikia dovaną Jakutsko miestui ir visai jakutų tautai. Gražu, bet ar pagal mūsų išgales? Gal geriau būtų tokį paminklą, įprasminantį 1941 m. birželio 14 d. pirmosios išvežtos aukoms atminti, pastatyti kur nors Lietuvoje, prasmingoje vietoje, kad kiekvienam primintų šį totalitarizmo nusikaltimą mūsų tautai ir žmoniškumui? Būtų prasmingas 1940–1941 m. Lietuvos okupacijos fakto priminimas. Toks paminklas būtų Lietuvos žmonių, jaunimo, taip pat ir mūsų šalies svečių lankymo objektas. O į Jakutską lietuviai vargu ar sugebės nuvykti.

Ši mintis man suprantama, bet priminsiu, kad brolija *Lapteviečiai* susikūrusi pagal tremties vietą prie Laptevų jūros. Kai kurie brolijos nariai patys gimė ir augo Laptevų jūros salose, kiti ten palaidojo tėvus, dalis patys ten augino savo vaikus. Jau sakiau, kad ten, kur guli mūsų tėvynainių kaulai, yra ir dalelė Lietuvos. Tvirtai žinau viena: jei atminties įamžinimu nepasirūpinsime mes, tai niekas nepasirūpins.

Kad Lietuvoje reikia ir būtina turėti atminimo ženklą, kurie būtų skirti tremčiams, man nekyla jokios abejonės. Visa tai padaryti čia daug paprasčiau nei kitose šalyse. Šiuo atveju mūsų idėja – pastatyti Lietuvos gyventojų tremties atminimo ženklą Jakutsko mieste – turi didelę moralinę ir politinę reikšmę.

Ar Jakutske jau skirta vieta, kur stovės paminklas?

Šiuo metu į Jakutską nuvykęs architektas su vietos valdžia parinks vietą paminklui.

Kiek tokie paminklai svarbūs patiems jakutams? Vis dėlto visai kita tauta, kito mentaliteto.

Jakutai paminklus stato, aišku, savo vadams, anksčiau – ir sovietų vadams. Ar tiems žmonėms bus

Сыылкаба сору-муну, өлүүнү көрсүбүт Литва дьонун сырдык кэриэстэригэр (1942-56с.)

Taip atrodo užrašas jakutų kalba ant „Lapteviečių“ brolijos Jakutske statomo paminklo

Minint dr. Jono Ryčio Puodžiaus (viduryje) 70-metį: akad. Zigmas Zinkevičius, Gražina Markauskienė, Regina Zinkevičienė, Marija Puodžiuviene ir „Lapteviečių“ brolijos pirmininkas Jonas Markauskas

reikšmingas šis lietuvių pastatytas paminklas, dabar sunku pasakyti. Šiuo metu mums reikėtų gal ne tiek sukurti galvas, kaip tą paminklą vertinti. Lietuvoje šio paminklo idėja priartėjęs radome labai daug, pritarė ir šalies Vyriausybė, tad šį projektą turime įgyvendinti kuo geriau. Pirmiausia tai mūsų noras, kad Jakutske toks paminklas būtų. Mūsų pareiga – įprasminti tą skaudų istorijos tarpsnį, kad paminklas nuolat visiems primintų apie Lietuvos aukas.

Šiemet sukanka 65 metai nuo Lietuvos pirmosios sovietinės okupacijos.

Pirmieji suėmimai prasidėjo jau 1940 m., vadinasi, prieš 65 metus. O kitąmet sukaks 65 metai nuo masinių tremčių iš Lietuvos pradžios. Tai paminėsime birželio 11 d. Rumšiškėse, Lietuvos liaudies buities muziejuje prie žeminukės-jurtos, kur kasmet minime Gedulo ir vilties dieną. Dauguma lapteviečių jau garbais amžiaus, silpnos sveikatos, bet jie noriai dalyvauja tuose renginiuose. Jei juos kas atveža, paskui nuveža namo, jie būna labai dėkingi už tą paramą. Vienas kitas autobusas kartais važiuoja iš Vilniaus ar Kauno. Paprastai transportu paremia mies-

siurpus istorijos tarpsnis buvo išgyventas. Tokia mano nuomonė.

Kai kurie mūsų veiksmai ne visai patinka jakutams. Teko išgirsti įvairių atgarsių: kodėl Lietuvos Prezidentas nevyko gegužės mėnesį į Maskvą minėti Pergalės prieš nacistinę Vokietiją 60-mečio ir panašiai. Stengiamės jakutams aiškinti, dėstyti savo požiūrį. Brolija *Lapteviečiai* nėra politinė organizacija. Kai būrėmės, nutarėme būti visuomeninė organizacija. Manėme, kad neverta skaidytis. Yra įvairių pažiūrų žmonių – ir tegul, nes toks yra gyvenimas. Politika nuolat atsinaujina, vadinasi, ir atsijaunina, o brolijoje *Lapteviečiai* daugiausia vyresnio amžiaus žmonių – niekur nuo to nepabėgsime. Nežinome, kiek brolija dar gyvuos. Gyvenimas parodys, tai priklausys ir nuo to, ar rasime šalininkų. Manome, kad būdama visuomeninė organizacija, brolija galės būti masiškesnė, be ypatingų išpareigojimų ir įpareigojimų. Brolijos tikslas pirmiausia fiksuoti ir išsaugoti gyvosios istorijos liudijimus. Todėl rašome knygas, verčiame jas į kitas kalbas. Kartais, jei kas pakviečia, nuvažiuojame, dalyvaujame įvairiuose renginiuose, pasakojame apie tremtį. Štai ir visa mūsų veiklos prasmė.

Dramatiškos operetės akordais iškeltas mokslo pabaigtuvių vainikas

Mokslo metų pabaigtuvėse ir tarptautinės etikų dienos proga Vilniaus pedagoginiame universitete rampos šviesą išvydo masinis spektaklis, socialinė psichologinė drama pagal kompozitoriaus Miko Petrausko operetę *Consilium Facultatis* (lot. Gydytojų pasitarimas). Jame vaidino apie 100 aktorių. Spektaklio kulminacija – skambant nuotainingiems, bet taip pat ir perspėjantiems apie pavojų kompozitoriaus Vytauto Barkausko (jaunesniojo) muzikos akordams, spektaklio herojų Miką Petrauską, diriguojantį savo sukurtą operetę, greitosios pagalbos gydytojai skubiai išgabena į kliniką elektros šokui...

Nors ir sumuštas geležinkelio stoties chuliganų, kompozitorius Mikas Petrauskas (akt. Darius Janutis) tęsia užsiėmimus lietuvių konservatorijoje Bostone (JAV), mokydamas savo tautiečius liaudies dainų ir šokių

Spektaklis skirtas visiems sergantiems depresija menininkams, pedagogams bei mokslininkams atminti. Pasaulinė sveikatos organizacija prognozuoja, kad 2020 m. depresija gali tapti pagrindine jautrią, sąžiningų žmonių, pasiryžusių pasitraukti iš gyvenimo, priežastimi.

Garsus prancūzų dramaturgo Gustavo Floberio posakis, kad komiškas – liūdesio riba, labai tiktų Vilniaus pedagoginio universiteto studentų socialiniam teatrui apibūdinti; jis, užbaigdamas mokslo metus, žiūrovų teismui išleido dramatišką operetę. Lietuvoje M. Petrausko *Consilium facultatis* pasuktinį kartą buvo pastatyta bene prieš 50 metų. Šį kartą nuo minėto sceninio kūrinio partitūros dulkes nušluostyti ryžosi spektaklio meno vadovas ir scenarijaus autorius dr. Egidijus Mažintas, pasikvietęs pagalbon bendraminčius: kompozitorius – Vytautą Barkauską, parašiusį ypač daug dramatiškos ir įsimintinos muzikos, meno terapijos vadovė – dr. Vilmantė Aleksienė, baletmeisterę – Ireną Butautienę, etnologę – Solveigą Zvicevičienę, garso ir vaizdo operatorių – Leoną Kleniauską, dailininką – doc. Povilą Sideravičių, chormeisterį – doc. Jeronimą Žitkevičių, dirigentą – doc. dr. Remigijų Vitkauską. Pagrindinius vaidmenis atliko dėstytojai ir studentai – Ieva Saladžiūtė, doc. Antanas Kiveris, Darius Janutis, Vida Gulbinienė, doc. Jolanta Sadauskienė, Reda Lekečinskaitė, Neringa Buivydaitė. Taip pat dėmesingai vaidmenis kūrė Vladimiras Peršinas (ligoninės vyriausiasis administratorius J. Staklinas), Vladas Zaksas (sunkiųjų ligonių skyriaus vedėjas A. Muravjovas-Korikas), Jonas Tubinis (psichiateras A. Hileris), Rasa Šlepetytė (psichiaterė Jekaterina II), Kęstutis Vaškevičius (Mikas Petrauskas senatvėje), Tamara Laurynienė, Sigutė Urbonienė ir Rasa Mackevičienė. Dalyvavo VPU dėstytojų ir darbuotojų choro *Ave Musica*, styginių kvarteto *Credo* ir jaunimo kolektyvo *Rafaelis* artistai.

Dramatiško spektaklio scenos buvo repetuojamos sostinėje, Vasaros g. 5, klinikoje, kurioje įsikūręs Valstybinis psichikos sveikatos centras. Pasakojama, kad šioje gatvėje buvo grafo Tiškevičiaus rūmai. Kai viename rūmams priklausančiame pastate pasikorė grafo šeimos narys, tą pastatą jis atidavė ligoniams gydyti, o 1927 m. ten įsteigta psichiatrijos ligoninė. VPU, Socialinės komunikacijos institutas, Vilniaus kolegijos studentai ir dėstytojai, atlikę pagrindinius vaidmenis kartu su ten gydomais pacientais, psichiatrijos klinikoje derino aktorinį meistriškumą su kūrybinėmis asmenybės būdingų įvairių depresijų formų

(šizofrenijos, demencijos, priklausomybės ligų, psichozės apraiškų) stebėjimu bei analizavimu. „Lietuvoje psichikos sveikatos problemų rizikos veiksnių daugėja, – pasakoja spektaklio kūrėjai. – Tai nedarbas, skurdas, migracija, politinis nestabilumas, didėjanti įtampa tarp biurokratinės mašinos ir ilininių gyventojų. Taip pat gausėja benamių, plinta narkomanija, prarandami socialiniai ryšiai, vyrauja vienatvė, socialinis-ekonominis nestabilumas ir netikrumas. Daugumas minėtų rizikos veiksnių veikia Lietuvos meno ir mokslo pasaulio žmones, menininkus, inteligentiją“. Todėl spektaklio kūrėjai, pasirinkę tragišką kompozitoriaus M. Petrausko gyvenimo puslapius (menininkas 1937-aisiais mirė psichiatrijos klinikoje), ne veltui stengėsi, kad, analizuodami kuriamų spektaklio veikėjų charakterius, studentai geriau pažintų psichikos ir elgesio sutrikimus, teoriškai bei praktiškai susidurtų su teatro reformatoriaus Konstantino Stanislavskio sistemos postulatais: *teatre, kaip ir gyvenime, viskas turi būti tikra*.

Tie, kurie tikėjosi linksmų ir nuotainingų operetės melodijų bei naivių, linksmybių situacijų, nusivylė. Laimingieji, kurie savaitgalio popietę pateko į amfiteatrinio tipo Vilniaus pedagoginio universiteto klubo *Bičiulių* apytamę sceną, galėjo susipažinti su talentingai suvaidintais, sudėtingais, anksčiau neanalizuotais egzodo pedagogikos puslapiais. Netradiciškai atskleista tragiška operetės autoriaus, kompozitoriaus M. Petrausko gyvenimo tragedija: grįžęs gimtinėn, negalėjo gauti darbo.

Pedagogikos ir psichologijos fakulteto Etikų katedros trečiakursis D. Janutis meistriškai suvaidino net tris vaidmenis – LDK kunigaikščio Kęstučio, psichikos ligonio Jėzaus ir M. Petrausko (jaunystėje). K. Vaškevičius (M. Petrauskas senatvėje) įtaigiai persikūnijo ir švelniu lyriniu baritonu, pritariant gausiam ligonių chorui, sudainavo autentiškas kompozitoriaus dainas: *Šią naktelę ir Aneša diedas*. Išpūdingai surežisuotos scenos tarpukario Kauno ligoninėje; ten menininkas palatoje įkuria ansamblių *Linksmosios prietrankos* ir sėkmingai muzikuoja su pacientais, kuriems gydymas buvo nepakankamai veiksmingas. Mitologinėse masinėse vaidilučių, inkvizicijos ir trėmimų scenose dalyvavo apie 100 aktorių. Žiūrovams operetėje teko išgyventi neprognozuojamą ir nenuspėjamą situaciją.

Pasiteisino režisieriaus sprendimas pirmą kartą šalies istorijoje pagrindinius operetės vaidmenis skirti psichiatrijos ligoninėje gydomiems asmenims. Taip pat stengiasi parodyti reaktivišias psichogenines būsenas, iširti ir transformuoti į meninį audinį nuotaikų pokyčių,

depresijos, nerimo dirglumo, euforijos-disforijos veiksnius, ieškoti sąsajų tarp ligonių ir studijuojančio akademinio jaunimo. Teatrališkomis platinėmis ir muzikinėmis meno terapijos formomis atgimė nežinomi didžio mūsų šalies menininko M. Petrausko kūrybiniai užmojai bei progresuojanti ligos dinamika.

Spręsti psichikos ligonių integravimo į visuomenę problemą ypač padeda teatrinės formos, spektaklis buvo kuriamas improvizacinio būdu, aktoriai buvo supažindinami su improvizaciniais metodais ir mokomi aktorinio meistriškumo. VPU studijų skyriaus vedėjas talentingas dainininkas doc. dr. A. Kiveris puikiai atliko kaimo gaspadoriaus Gaspero Bulbickio ir JAV advokato Andriaus Bulotos, atvykusio į Kauną aplankyti savo bičiulį Miką, vaidmenis. Rado jį psichiatrijos ligoninėje, palatos bei likimo draugus mokantį muzikuoti.

Lietuvos Statuto trečiame leidime psichikos ligoniai apibūdinami kaip žmonės, kurie *Dievo daleidimu išėjo iš proto*. Miesto valdžia turėjo rinkti žinias apie juos, o aptikus sulaikyti. Neturtinigi buvo uždaromi vietos kalėjime, o pasiturintys gyventojai atiduodami prižiūrėti giminėms, kad laikytų *stipriose sargyboje*. Gydytojai net iki XX a. vidurio neturėjo vaistų afektiniams sutrikimams gydyti. Emigracijoje kelis dešimtmečius kultūrininku buvusio M. Petrausko ligą daugelis vadino „velnio apsidimu“, mėginta jį gydyti užkalbėjimais, vaistažolėmis. Štai kaip M. Petrausko ligą komentavo spektaklio autorius dr. E. Mažintas, paskelbęs švietėjiškų ir mokslinių straipsnių, kuriuose nagrinėjo nutylėtus šio talentingo menininko kūrybinius tikslus: „Per repeticijas buvo gilinamasis ir psichiatrijos problemos ir analizuojama, ko studentai ir dėstytojai-aktoriai gali pasimokyti iš ligonių. Švedijoje kas dešimtas žmogus turi psichikos sutrikimų. Spektaklio veikėjas M. Petrauskas galėjo turėti hipomanijos ligos bruožų, kai nuotaikos ir elgesio pokyčiai yra pernelyg ryškūs, kad būtų galima juos priskirti ciklotimijai. Sutrikimui buvo būdingas pastovus, lengvas nuotaikos pakilumas, padidėjusi energija, aktyvumas, paprastai ir gerovės pojūtis, fizinis ir psichinis produktyvumas, taip pat socialinių normų jutimo praradimas, kalbos skubotumas ir sumažėjęs miego pojūtis, nesutelkiamas dėmesys ir išsiblaškymas bei ekstarvagantiški nepraktiški planai ir suvokimų sutrikimas“. Džiugu, kad spektaklio statytojai sėkmingai analizuoja ir prikelia gyvenimui svarbius mūsų kultūros puslapius, išpėdami ir apie šiandien slypinčius pavojus.

Janina Kazlauskaitė

Lapteviečiai Jonas Puodžius, Jonas Markauskas ir skulptorius Jonas Jagėla prie baigiamo statyti paminko Jakutsko miestui Lietuvos tremtinių kančioms įprasminti

tų savivaldybės, kartais kuri nors aukštoji mokykla. Tokias brolijos *Lapteviečiai* sueigas rengsime ir ateiityje, nes žmonėms jos reikalingos. Visada į tas dienas nori atvykti žurnalistas ir mūsų draugai iš Jakutijos, bet viskas priklauso nuo lėšų.

Tolina tik laiko bėgsmas

Jau vieni metai, kai Lietuva yra vi-sateisė Europos Sąjungos narė. Ar tai mus tolina nuo jakutų tautos ir daliai lapteviečių antraisiais namais tapusios Jakutijos?

Mus tolina ne tai, kad mes dabar Europos Sąjungoje, bet greitai bėgantis laikas. Daug kas grimzta į užmarštį. Todėl mūsų paminklas Jakutske gal bent kiek įtvirtins tą atmintį, kad Lietuvos tremtinių būta, kentėta ir žūta toje žemėje, koks

Brolijos nariai dalyvauja įvairių partijų veikloje. Būdami nepolitinė organizacija, mažiausiai užkliūname partijų tarpusavio ginčuose. Stengiamės kiek galime paremti savo brolijos narius. Daugiausia jiems reikia moralinės paramos. Kai žmogui 60, 70 ar 80 metų, ko jam labiausiai reikia? Supratimo. Aišku, turime fiksuoti, įamžinti istorinį palikimą.

Dabar rengiame Laptevų jūros salos – Trofimovsko – tremtinių nuotraukų albumą. Surinkta daugiau kaip šimtas nuotraukų, jos aprašomos. Šį darbą savo iniciatyva labai kruopščiai, skrupulingai atlieka buvęs tremtinys Mindaugas Markevičius.

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

Matematikui užduoti klausimą – pusė darbo

Atkelta iš 2 p.

nes tai yra jūsų verslas? Tada gali tekti atsakyti į daugybę klausimų: kokia turi būti temperatūra (iš pradžių aukštesnė, paskui žemesnė), kokie turi būti kiaušiniai ir t. t. Pasirodo, į tokius klausimus geriausia gauti atsakymus, jei pasirenkame ne per daug tikslų modelį, kurį galima daug kartų ir greitai „prasukti“, t. y. optimizuoti ir atsakyti į iškilančius praktinius klausimus.

Ar matematika vis dar tikslus mokslas

Tad ar šiuolaikinė matematika – tikslus mokslas? Jei operuojama ne idealiais dydžiais, bet lanksčiais, ne per daug tiksliais, kintamo tikslumo ir panašiais modeliais?

Teisingai pastebėta, kad matematikos taikymo ribos tampa labai paslankios. Matematika buvo ir lieka visiškai tikslus mokslas, tačiau šiandien šiek tiek kitaip formuluojame klausimus. Svarbiausia suprasti, kad matematikai, bendraudami su technologais, išmoko kai kuriuos klausimus formuluoti kitaip nei seniau. Ne taip fundamentiškai, kaip kad būdavo sprendžiant vien matematikams rūpimus klausimus. Dabar tie klausimai siejami su taikymo uždaviniais. Gauname visai kitą uždavinį, nes visai kitaip dėliojami akcentai. Noriu priminti seną anekdotą, kuris dažnai pasakojamas, norint

pabrėžti, kaip kartais nesuprantama, kas yra ta matematinė intuicija.

Taigi oro balionu skrenda Šerlokas Holmsas ir daktaras Watsonas, jie pateko į didžiulį rūką, tad apačioje pastebėto žmogaus paklausė: *Kur mes esame? Žmogus atsakė: Balione.* Tada Šerlokas Holmsas daktarui Watsonui pareiškė: *Tas žmogus yra ne kas kitas, kaip matematikas.* Daktaras Watsonas pasiteiravo, iš kur Šerlokas Holmsas šitai gali žinoti. *Jo atsakymas yra absoliučiai tikslus ir absoliučiai nenaudingas,* – atsakė Šerlokas Holmsas.

Daug kas šį pasakojimą suprantą kaip pasišaipymą iš matematikų. Tačiau iš tikrųjų humoras slypi kitur. Kaip skrendantys oro balionu paklausė, tokį atsakymą ir išgirdo. Jei būtų paklausė, virš kokios vietovės skrenda, tai sužinotų, ką ir norėjo sužinoti. Matematikas visada stengiasi atsakyti būtent į tą klausimą, kuris jam užduodamas. Mokėti užduoti klausimą – matematikui tai pusė darbo.

Kompiuteris tėra tik įrankis. Gali atrodyti, kad modelis „kreivas“, bet iš tikrųjų jis yra tokio paprastumo, kokio man reikia, norint atsakyti į mano užduotą klausimą. Man visai nereikia mikroskopo, jei rūpi kalti vinis.

Rengiami technomatematikai

Matematinis modeliavimas teikia tikriausiai labai plačias galimybes, nes

Poringų terpių minisimpoziumo posėdyje net sunku nusakyti ribas, kur modeliavimas negalėtų būti pritaikytas. Tinka gamtoje vykstantiems procesams, reiškiniams modeliuoti, neišskiriant ir visuomenėje vykstančių reiškiniių.

Socialiniai reiškiniai, medicina, daugybė kitų žmonijos veiklos sričių – tai matematinio modeliavimo taikymo sritys. Esu įsitikinęs, kad Lietuvai būtent tokius specialistus ir reikia rengti. Kai kurie iš jų patys turės kurti naujus modelius. Tačiau dar svarbiau, kad sugebėtų suprasti naujas technologijas ir mokėtų jas taikyti. Visada yra daugiau taikytojų nei kuriančiųjų naujus modelius ar technologijas. Todėl Vilniaus Gedimino technikos universitete pradėjome rengti naujus – technomatematikos – specialistus.

Kaip šią sąvoką reikėtų iššifruoti? Technikos, o gal technologijų matematikai?

Tai europinė specialybė, kurios pavadinimo labai keisti negalėjome. Specialybė susieja labai reikalingas sritis: matematiką, kompiuterijos mokslą ir inžineriją. 2003 m. rudenį dalyvavau Europos universitetų atstovų susitikime Drezdene; ten ir buvo patvirtinta visai Europai taikytina programa. Tai bendra, globaliai Europai svarbi programa, kad šie specialistai vėliau galėtų laisvai dirbti europinėje erdvėje. Todėl jie ir turi būti rengiami pagal tokią pačią programą.

Tad ar pakankamai tikslus pavadinimas – technomatematika?

Pavadinimą teko rasti tarp kitų, jau vartojamų pavadinimų. Taip šiandien Europoje suprantama technomatematika, Drezdeno deklaracijoje apibrėžti visi svarbiausi programos reikalavimai ir specialistų gebėjimai.

Kokia vieta technomatematikos srityje dabar tenka Lietuvos matematikams?

Šiais metais mūsų technomatematikos studentai baigia pirmą kursą.

Visiškai nauja specialybė, pagal kurią jau rengiami ir mūsų studentai. Apie joki atsilikimą nuo Europos negali būti net kalbos?

Matote, Vokietijoje technomatematikos dariniai veikia jau apie dešimt metų. Dar nebuvo įkurta jokios technomatematikos asociacijos, tačiau paaiškėjo, kad technomatematika jau duoda pirmuosius rezultatus, buvo nutarta sunorminti reikalavimus ir įkurti europinę struktūrą.

Bus daugiau

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

Naujosios Romuvos „Poezijos pavasarėlis–2005“

Jau šešerius metus klostosi graži atgimimo žurnalo „Naujoji Romuva“ Poezijos pavasarėlio tradicija. Be triukšmo ir snobiško puikavimosi kiekvieną gegužę renkasi rašinių autoriai, skaitytojai, poetai ir svečiai, pakviesti žurnalo leidėjų. Šį kartą – gegužės 21 d. būrelis Naujosios Romuvos patriotų sulėkė prie Merkio kranto į svingingą Vitalijos ir Tomo Žibų sodybą.

Kol rinkosi dalyviai, nusileidau šlaitu prie pavasariškai siautulingo Merkio. Šiek tiek paėjęs krantu, išvydau tai, kuomet negalėjau patikėti: ant kelmo, prie apardijusios statinaitės sėdi Šventasis Juozapas-Aitvaras iš garsiosios Vytauto Žalakevičiaus kino juostos. Tas pats jau pažįstamas siluetas, veido bruožai, paprasti, sermėgą primenantys rūbai. Krūmokšniai, devynbalsių suokimas, švelnus uodų zyzimas – viskas, kas reikalinga sužadinti sąmonėje slypinčius epizodus. Einu arčiau, o čia rymo Laimonas Noreika, didžiai susikaupęs prieš poezijos skaitymą. Iš praeties iškilusios jau nereali tikrovės vizija tuoj išblunka susirinkusiųjų į renginį šurmulyje.

Poezijos pavasarėlis – tai ne tik poetinio žodžio „puota“, bet – gal net svarbiausia – pasirinktos temos aptarimas, diskusija, laisva ir kūrybinga interpretacija. Temų buvo įvairių: *Poezija ir filosofija* (2000 m.), *Poezijos vertimas* (2001 m.), *Postmodernistinė poezija Lietuvoje* (2002 m.), *Sonetas* (2003 m.), *Poetinės lietuvių kalbos grožis* (2004 m.).

Šiomet žurnalo redaktorius dr. Andrius Konickis pasiūlė provokuojančią temą, kurią formulavo kaip klausimą: *Ar poezija kyla iš Dievo, ar iš Gamtos. Ki-*

taip tariant – ar poezija yra konkreti dvasinės veiklos išraiška, ar ją galima išmąstyti, sukonstruoti?

Marcelijaus Martinaičio poezija, prabilusi Laimono Noreikos balsu, nu-skambėjo tarsi įvadas, siūlantį puokš-tę neįmintų prasmų. Lėtai, žodis po žo-džio įsisiūbavo diskusija, papildoma po-ezijos fragmentais. Suprantama, minė-ta tema amžina ir neturinti vienareikš-mio atsakymo. Tačiau tai nereiškia, kad nevertėtų apie ją kalbėti. Susirinkusie-ji kalbėjo laisvai, juokaudami apie rim-tus dalykus, susijusius su civilizacijos ir kultūros ateitimi. Ryškiausiai skambė-jo vis nerimstančio A. Konickio žodis. Tačiau čia girdėjosi taip pat ir Beatričės Kleizaitės-Vasaris, Jono Balčiaus, An-tano A. Jonyno, Juozo Algimanto Krikštopaičio ir kitų *Naujajai Romuvai* artimų žmonių balsai.

Du jauni poetai – Sonata Pauliuly-tė ir Marius Burokas – susitikimo išva-karėse išvydę savo jau išleistus poezijos rinkinėlį, perskaitė kelis lapus iš jų. Malonu buvo klausytis vis stiprėjančių gabių poetų balsų, eilėmis išskleidžian-čių mūsų tikrovės ekspresijas. Šiek tiek pakoketavęs, eiles taip pat išlojo jau patyręs poetas Antanas A. Jonynas.

Vakarėjant, tylant susitikimo šur-muliui, atvykusieji pasuko namolei: kas į Vilnių ar į laikinąją sostinę Kauną. Man giliausiai įstrigo netikėta ir sukre-čianti akistata su dešimtmetį netilusio karo dalyviu Aitvaru. Tai tarsi susitiki-mas su gyvu personažu, kurio jau nėra, bet tave vis persekioja, tarsi neišdildo-ma kultūros patirtis.

Juozapas Algimantaitis

PUSLAIDININKIŲ FIZIKOS INSTITUTAS

skelbia konkursą užimti šias etatines vietas:

Mokslo darbuotojo – 1 vieta;
Jaunesniojo mokslo darbuotojo – 1 vieta;
Tyrinėtojo-technologo – 1 vieta.

Prაšymus ir dokumentus direktoriaus vardu mėnesį po paskelbimo dienos priima instituto mokslinis sekretorius adresu: Puslaidininkių fizikos institutas, A.Goštauto g. 11, LT-01108 Vilnius, tel. (8~5) 261 9821.

Instituto direktorius

LIETUVOS SODININKYSTĖS IR DARŽININKYSTĖS INSTITUTAS

skelbia konkursą šioms pareigoms užimti:

Sodo augalų genetikos ir biotechnologijos skyriuje – mokslo darbuotojo (2 vietos);
Sodininkystės technologijų skyriuje – mokslo darbuotojo (1 vieta);
Augalų apsaugos laboratorijoje – mokslo darbuotojo (1 vieta);
Biochemijos ir technologijos laboratorijoje – mokslo darbuotojo (1 vieta);
Darživių agrotechnikos sektoriuje – mokslo darbuotojo (1 vieta).

Konkurso reikalavimai:

1. Asmenys, pretenduojantys dalyvauti konkurse, turi pateikti šiuos dokumentus:

1.1. Konkurso komisijai prašymą Direktorius vardu, kuriame nurodo kokią pareigybę jis pretenduoja užimti. Prie pareiškimo pretendentas prideda savo gyvenimo aprašymą pagal pridedamą formą (3 priedas) ir pilną mokslinių straipsnių ir monografių sąrašą.

1.2. Ne Instituto darbuotojai papildomai pateikia patvirtintas aukštojo mokslo baigimo diplomo, kvalifikacinio ar mokslo laipsnio(-ų) diplomo(-ų) ir pedagoginio(-ų) mokslo vardo(-ų) atestato(-ų) kopijas.

Konkurso organizavimo tvarka bei reikalavimai pretendentes skelbiami Instituto interneto svetainėje <http://www.lsdil.lt>

Prაšymus ir nurodytus dokumentus pateikti per 10 kalendorinių dienų po paskelbimo direktoriaus pavadootojui mokslui adresu: LSDI, Kau-no g. 30, Babtai, LT-54333 Kauno r., tel. (8~37) 555 220, 555 210.

Direktorius

Konferencijoje: prof. V. Zajackovskis (Matematikos institutas, Varšuva), doktorantas V. Keblikas (Matematikos ir informatikos institutas, Vilnius) ir prof. J. Rokickis (Varšuvos technologijos universitetas)

Prof. habil. dr. Valdas Pruskus

Šiandien Lietuva po 50 sovietinės okupacijos metų vėl grįžta į Europos tautų šeimą kaip lygiateisė jos narė. Grįžta esant naujoms istorinėms aplinkybėms, sparčios globalizacijos sąlygomis. Savo ruožtu šis sugrįžimas kelia ir gana skaudžių klausimų, į kuriuos nėra paprastų atsakymų: kaip išsaugoti tautinį tapatumą ir užtikrinti saviteigą visuotinės globalizacijos akivaizdoje, kokios yra atsako šiems iššūkiams galimybės.

Akivaizdu, kad globalizacija ne tik suaktualina ekonomikos ir kultūros sąveikos būtinumą, siekiant visuotinės gerovės, bet ir meta naujus iššūkius tautoms, kultūroms ir visuomenėms.

Vienas jų – stiprėjantis individualizmas. Reikalas tas, kad globalizacija, pasireiškianti ne tik laisvu darbo jėgos ir kapitalo judėjimu, bet ir intensyvėjančiais kultūros produktų mainais, formuoja naujo tipo žmogų – imigrantą, globalistą, puoselėjantį individualumą ir demonstruojantį nenorą susieti save su visuomenės normomis bei vertybėmis, joms priklausyti. Tas principas „nepriklausyti“ (nesusieti savęs su konkrečia grupe, tradicija ar elgsena) tapo savotišku priklausomybės individualistų bendruomenės ženklu. Ne paslaptis, kad individualumas naikina tautinį „mes“ jausmą, kuris susiformavo iš istoriškai susidariusios kultūros, kalbos, teritorijos, ekonomikos ir gyvenimo bendrumo. Tokiomis aplinkybėmis šiuolaikinė valstybė praranda savo pamatą – tautinį tapatumą. O kultūrinis identitetas yra esminė tautinio indentiteto dalis.

Antra, kultūros vartotojiškumas. Ekonomikos globalizacija įtraukia į savo valdomas rinkas ir kultūrą, ji vis labiau tampa masinio vartojimo produktu. Sparčiai tarptautėja pramonė (kino filmai, muzikos mados ir pan.). Taip globalizacija meta tikrą iššūkį tautinėms kultūroms, per ilgus raidos šimtmečius išsiugdžiusioms savo vidinį kodą, pagal kurį priima ir akumuliuoja pasaulinio proceso poveikius. Dabar šis kodas patiria stiprų spaudimą, kurį vis sunkiau atlaikyti. Neabejotinai tam įtakos turi ir šiuolaikinės komunikacijos priemonės. Internetas perteikia ir padeda diegti kultūrinės vertybės, požiūrį į socialinius santykius, šeimą, religiją, žmogiškąją egzistenciją ir kita. Šios naujos ir patrauklios priemonės gali paskatinti (ir skatina) suabejoti tradicinėmis kultūromis bei jas nustelbti. Kultūrinis dominavimas tampa ypač rimta problema tada, kai skleidžia klaidingas (dirbtines, siaurų egoistinių siekių motyvuotas) vertybes, priešiškas tikrajam pavienių individų ar jų grupių gėriui. Dabartinė padėtis ypatinga tuo, kad *šiuolaikinės komunikacijos priemonės perduoda vertybinę vakarų kultūrą žmonėms ir visuomenėms, dažnai nepasirengusioms ją įvertinti ir priimti.* Kartu taip slopinama ir tautinė savimonė, o jai silpnstant, vis sunkiau išsaugoti ir tapatumą. Taip pamažu „skalaujama“ ir tautos atmintis. Būtent ji (atmintis) yra tas šaltinis, kuris maitina tapatumo siekį ir skatina priešintis globalizacijos iššūkiams.

Trečia, religinių vertybių ir bažnyčios vaidmens menkėjimas. Mažėja bažnyčios kaip universalių vertybių skelbėjos ir puoselėtojos įtaka, nes pritarimas joms visuomenėje tolydžio mažta: įsigali postmodernus vertybių pluralizmas, vis dažniau verifikuojamos vertybės, kurias visuomenė laikė neabejotinomis. Griežtos katalikų bažnyčios ir jos vadovų nuostatos visuomenėi aktualiais

Globalizacijos iššūkiai tautiniam tapatumui

klausimais, skandalai, susiję su nederamu dvasinininkų elgesiu, taip pat nepadedą gerinti jos autoritetą. Taip bažnyčia pamažu, nepaisant savo ypatingos padėties, praranda įtaką. Ji vis dažniau vertinama kaip organizacija, naudinga ir visuomenėi, ir valstybei, nes imasi atlikti socialinius darbus, kurie nėra laikomi „prestiziniiais“ (pavyzdžiui, išplėtota Caritas organizacijų veikla vyskupijose) ir gana tik siaurus specifinius tikinčiųjų interesus. Energinių (ir netgi agresyvių) naujų religinių judėjimų plitimas ir katalikų bažnyčios nesugebėjimas rasti jiems adekvatų atsaką dar labiau menkina jos įtaką visuomenės akyse. Jai vis sunkiau pretenduoti į tautą vienijantį vaidmenį, kurį atliko XX a. pradžioje.

Tačiau bene didžiausią poveikį globalizacija daro trimis svarbiausiems tautinio tapatumo išsaugojimo garantams – kalbai, ekonominiams ir politiniams savarankiškumui.

Pirmiausia grėsmė kyla svarbiausiam tautinės kultūros elementui – kalbai. Nacionalinė kalba netenka svarbos, nes mažiau tenkina individą, nes labiau priklausomą nuo vartotojiškos visuomenės gyvenimo ir rinkos diktuojamų naujų tradicijų. Esmė ta, kad vis labiau įsigali anglų kalba, kaip vienintelė bendravimo ir bendradarbiavimo kalba. Ji išstumia gimtąją kalbą į kalbinės erdvės pakraščius. Su šia padėtimi, deja, taikstomasi. Šiandienos realybė – valdininkai ir valstybės pareigūnai viešumoje kalba netaisykliai, vyrauja nepagarba gimtajai kalbai, ji stumiamą iš mokslinės akademinės veiklos sričių, mūsų kalbą keičia anglų kalba. Taip lietuvių kalba, buvusi XX a. pradžioje viena iš svarbiausių tautinio tapatumo išsaugojimo priemonių, dėl kurios teisių, caro valdininkams ją uždraudus (1864 m.), kovota keturis dešimtmečius, akivaizdžiai užleidžia savo pozicijas. Nors formaliai lietuvių kalba yra viena iš ES vartojamų kalbų, tačiau, kaip rodo faktai, ji nėra vartojama visuose renginiuose, kaip tai numatyta ES reglamentuose. Didelė dalis kaltės čia tenka mūsų valdžios institucijoms, kurios tuo nepakankamai rūpinasi. Taip ne tik neigiamas lietuvių kalbos teisės, bet ir menkinamas valstybės prestižas.

Kita ne mažiau svarbi globalizacijos išdava – *ekonominių savarankiškumo menkėjimas.* Tikrovė tokia, kad Lietuvos ekonomika vis glaudžiau integruojasi į pasaulinę ekonomiką, neišvengiamai praranda savo savarankiškumą, tampa vis labiau priklausoma nuo pasaulio ekonomikos. Kita vertus, laisvo kapitalo ir darbo judėjimo sąlygomis užsienio kapitalas vis labiau įsigali Lietuvoje. Vietinis kapitalas nepajėgus konkuruoti ir užleidžia pozicijas daugelyje ekonomikos sričių. Lietuvai tai tampa aktuali problema. Mat bendras Lietuvos ekonominis pajėgumas daug silpnėjęs, nei kitų išsivysčiusių šalių, taigi yra realus pavojus, kad Lietuvoje ekonominę madą gali diktuoti (ir diktuoja) kiti, jau svetimšalių (ir nebūtinai Lietuvai draugiškos ES) atstovai, turintys savų tikslų ir poreikių. Kapitalas sentimentų neturi. Pinigai neturi kvapo, bet turi galią. Ją turi ir politikai. Tad yra pagrindo manyti, kad ekonominio sa-

varankiškumo menkėjimas menkina ir politinį savarankiškumą. Todėl itin aktualiai skamba XX a. pradžios tautinio atgimimo ideologų kvietimas ir pastangos skatinti savų verslininkų sluoksnio formavimąsi. Jis turėtų tapti ta aktyviaja ekonomine ir kultūrine mažuma, kuri savo ištekliais bei užimta pozicija palaikytų tautinio tapatumo tvarumą.

Trečias iššūkis – *politinio savarankiškumo menkėjimas.* Būdamas ES narė, Lietuva deleguoja dalį suvereniteto ES ir taip atsisako dalies savarankiškumo. Lietuvoje pirmenybė teikiama ES įstatymams, kuriems mes privalome paklusti. O tai atitinkamai menkina pasitikėjimą savąja valstybe, jos autoritetu. Piliečiai nepasitiki savos valstybės teisingumu ir savo teisių apsaugos ieško ES teismuose. Menkėjantis pasitikėjimas savo valdžia, jos institucijų valdininkų kompetencija ir gebėjimu spręsti opius ekonominius, socialinius klausimus, didina jaunimo emigraciją, o tai skatina ir tautinės savimonės menkėjimą.

Kita vertus, akivaizdu ir tai, kad politikai, ir ypač atstovaujantys Lietuvai ES, nėra įsijamoniškos pareigos atkakliai ginti savo valstybės interesus, vengia išsakyti savo poziciją, kuri nebūtina sutampa su didžiųjų valstybių nuomone, kritiškai vertinti jų siūlymus, bijodami susilaukti atitinkamų sankcijų. Tas politinis nepilnavertiškumas, politinis servilizmas, atsineštas iš sovietinių laikų, neretai trukdo jaustis Lietuvai visaverte ES nare. Matydama tokią Lietuvos „tylų nuolankumą“, ES (ypač didžiosios valstybės narės) nelabai linkusi paisyti jos gyvybinių interesus. Į ją žvelgiama kaip į tranzitinę šalį, kuri amžiams bėgant ne kartą buvo svetimųjų valdoma, neturinti savos griežtos pozicijos svarbiausiais klausimais ir nesugebanti jos apginti. Jos politinis elitas – infantiliškas, nuolat besiaiškinantis tarpusavio santykius ir vis neturintis aiškaus požiūrio į Lietuvos ateitį. Būdamas netikras dėl savo ateities, jis žvalgosi ne tik į Vakarų, bet ir į Rytus. Tai skatina ES žvelgti į Lietuvą atsargiai ir pernelyg nepaisyti jos interesus, žinant jos „nuolankų būdą“.

Taigi, kaip matome, globalizacija, įteigusi pasauliui visuotinis universalias bendravimo taisykles ir visuotinai priimtą kalbą bei suaktyviusi ekonominių procesų globalizavimą, gerokai pasunkino galimybes saugoti tautinį tapatumą. Koks galimas atsakas į šiuos iššūkius?

Pirma, savo kalbos, kultūros ir tautinių vertybių gerbimas bei puoselėjimas. Europa yra labai aiškiai apsisprendusi būti kultūrine sąranga ir kad kiekvienos tautos kultūra yra Europos vertybė. ES nusiteikusi saugoti, puoselėti ir ugdyti tautinį tapatumą. Kiekvienas, vertindamas save, privalo gerbti ir kitų vertybes. Vertybės taip pat nėra amžinos, jos negali išlikti neveikiamos laiko dvasios. Pagarba tautinėms vertybėms svarbu, tačiau akivaizdu ir tai, kad greičiau nutautėsime, jei nepropaguosime savo nacionalinių vertybių. Tik išsaugoję jas būsim gerbiama bei įdomūs ir sau, ir kitiems. Kita vertus, nederą užmiršti ir to, kad tautos kultūrinio paveldo atskleidimas ir puoselėjimas yra prasmingas tik bendro ES

kultūrinio paveldo kontekste. Tai reiškia būtinumą ne tik domėtis naujų kaimynių kultūromis, bet ir jas įsivairinti ir taip siekti naujos ekonominio, politinio ir kultūrinio gyvenimo kokybės.

Antra, aktyvesnis savų ekonominių interesų gynimas. Įstojus į ES tenka ginti savus ir paisyti kitų interesus. Tai neišvengiamai. Norint tai daryti veiksmingai, reikia pažinti kitas sandraugos valstybes, kurių interesai sutampa su mūsų šalies ir su jomis vienyti. Taip labiau įmanoma geriau apginti savo ekonominius interesus. Ne mažiau svarbu ir kryptinga, orientuota į ateitį savo verslo ir verslininkų kaip socialinio sluoksnio palaikymo strategija. Tai turi tapti valstybės politikos sudėtine dalimi, ne žodžiais, bet konkrečiais veiksmais. Tikėtina, kad tai ne tik sudarytų prielaidas lietuviškam kapitalui likti šalyje, bet ir skatintų jo sugrįžimą į Lietuvą. Taip būtų sudarytos palankesnės sąlygos augti vidutiniam sluoksniui, kuris galėtų ir materialiai palaikyti

tautinius projektus bei iniciatyvas.

Trečia, aktyvesnis savų politinių interesų gynimas. Esmė ta, kad Lietuva, būdama ES narė, turėtų aktyviau dalyvauti priimant sprendimus svarbiausiais bendrijos klausimais, siūlyti iniciatyvas ir tuo būdu išskirti autoritetą ES. Politinis valstybės aktyvumas, palaikomas piliečių, sudarytų palankesnes sąlygas ir tautiniam tapatumui skleistis.

Neabejotina yra tai, kad tautinio tapatumo išsaugojimas tiesiogiai didžia dalimi priklauso nuo visuomenės aktyviosios mažumos ir inertiškosios daugumos pastangų ir jų pusiausvyros. Tačiau šiaandien negalima pasikliauti vien tik bendruomenės tradicijos savaiminių jėgų pusiausvyros palaikymu. Tautos išlikimo, jos kultūrinių vertybių, tęstinumo garantu vis labiau tampa politinė valstybė su savo biurokratiiniu aparatu. Taigi neabejotinai išauga ir jos atsakomybė už tautinio tapatumo ir saviteigos, taip pat nacionalinės kultūros vertybių išsaugojimą bei puoselėjimą.

Kita vertus, globalizacijos metai iššūkiai yra tikrovė, su kuria reikia taikstyti. Kaskart jų vis daugėja. Jie kaip nauji ženklai kelyje: galbūt ne visi mums priimtini, bet norint saugiai pasiekti tikslą, negalima jų nematyti. Tuo labiau nepaisyti. Juolab kad už saugų važinimą kelyje pirmiausia esame atsakingi patys.

MATEMATIKOS IR INFORMATIKOS INSTITUTAS

skelbia konkursą eiti etatines mokslo darbuotojų pareigas:

Informatikos metodologijos skyriuje – vyriausiojo mokslo darbuotojo (1 vieta);

Sistemų analizės skyriuje – vyresniojo mokslo darbuotojo (1 vieta) ir mokslo darbuotojo (1 vieta);

Atpažinimo procesų skyriuje – jaunesniojo mokslo darbuotojo (1 vieta).

Dokumentai priimami iki š. m. liepos 15 d. adresu: Akademijos g. 4, 219 kab., 2600 Vilnius, telefonas pasiteirauti (8 ~ 5) 210 9318.

Direktorius

PUSLAIDININKIŲ FIZIKOS INSTITUTAS

skelbia konkursą į doktorantūrą šioms mokslo šakoms:

Medžiagų inžinerija (08T);

Kondensuotos medžiagos (P260);

Puslaidininkų fizika (P265).

Doktorantūros trukmė 4 metai. Asmenys, dalyvaujantys konkurse, turi pateikti: prašymą; gyvenimo, kūrybinės ir mokslinės veiklos aprašymą; magistro kvalifikacinio laipsnio diplomo ir jo priedų kopijas; dviejų mokslininkų rekomendacijas; paskelbtų mokslo darbų sąrašą ir jų kopijas. Dokumentai priimami Instituto sekretoriatoje iki š. m. rugsėjo 5 d. adresu: Vilnius, A. Goštauto g. 11, LT-01108 Vilnius, tel. (8~5) 261 9821.

Direktorius

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

skelbia konkursą vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigoms užimti Fundamentinių mokslų fakulteto Fizikos katedros Fizinės medžiagotyro laboratorijoje.

Dokumentai priimami dvi savaites nuo paskelbimo dienos Personalo direkijoje, Saulėtekio al. 11 (Saulėtekio rūmai, centrinis korpusas, 501 kab.), tel. (8 ~ 5) 274 5009.

Rektorius

Atkreipiame dėmesį, kad paskutiniajame *Mokslo Lietuvos* numeryje 1 p. neteisingai nurodytas laikraščio numeris. Turi būti Nr. 11 (323). Kituose laikraščio puslapiuose numeracija teisinga.

Redakcija

Pradžia Nr. 8, 9, 11

Baigiamė pašnekesį su Parmos universiteto Italijoje lingvistikos ordinariniu profesoriumi, Klaipėdos universiteto garbės daktaru Gvidu MIKELINIU (Guido Michelinu), kuris šiais metais pristatė dvi savo parengtas knygas, skirtas lietuvių liuteronų giesmynams.

Dvi reformatų šakos

Gal pamėginkime apibendrinti. Kodėl mums reikėtų aiškiai skirti lietuvišką liuteronų ir kalvinistų šakas, nors tai tos pačios reformacijos padariniai?

Teologiniu požiūriu labai skirti nereikėtų, nes Prūsijoje XIX a. liuteronai ir kalvinistai susijungė. Tačiau lituanistiką tyrinėjant istoriniu požiūriu labai svarbu juos skirti. Kalvinistai yra Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pavaldiniai, o liuteronai – Prūsijos kunigaikštystės, o nuo 1701 m. – Prūsijos karalystės pavaldiniai. Skirtingos valstybės, skiriasi ir istoriniai kontekstai, kuriuose reikėsi šios religinės kryptys. Bent iki Danieliaus Kleino laikų skirtingai. D. Kleino giesmynė yra apie 100 naujų giesmių, tačiau tarp jų originalių nėra daugiau kaip trys, nes tie trys tekstai yra be šaltinių. Bent man nepavyko rasti, neneigiu, kad kam nors pavyks rasti.

Viena giesmė versta iš lenkų kalbos, viena – iš lotynų. Visi likę vertimai – iš vokiečių kalbos. Visai kitokia padėtis nei Martyno Mažvydo laikais, kai nemažai giesmių versta iš lotynų bei lenkų kalbų.

Taigi pradėdant nuo D. Kleino ir toliau buvo verčiama beveik vien tik iš vokiečių kalbos. Taip darė ir Frydrichas Kuršaitis. Jei nevertė ne iš vo-

Giesmynai – reikšmingi senosios lietuvių raštijos paminklai

Lietuvos dailės muziejuje pristatant prof. Gvido Mikelinio knygą „1589 m. „Giesmes Duchausas“: Luthero „Geistliche Lieder“ lietuvių kalba“

kiečių kalbos, tai kurdavo originalią giesmę. Ta tendencija jau ėmė ryškėti ir Jono Bretkūno laikais, kuris savo giesmynė pateikė 30 naujų tekstų, ir visi versti tik iš vokiečių kalbos. Akivaizdu, kad Prūsijoje vokiečių

kalbos vaidmuo nuolat stiprėjo ir tapo labai svarbus.

Kėdainiuose išleistas *Knygos nobažnytės krikščioniškos* tekstai buvo verčiami iš lenkų kalbos. Vadinasi, visai kitoks kultūrinis ir istorinis kontekstas. Tie kontekstai vėlesniais laikais susilies, bet nagrinėjant ankstesnius laikus kalvinų ir liuteronų įtaką reikėtų skirti.

Liuteronai daug daugiau dėmesio skirdavo muzikai. Tiesa, buvo ir tam tikra liuteronų atšaka, kuri darė įtaką kalvinistams – tai pietistai Karaliaučiuje. Įdomu, kad XVII a. pab. liuteronai savo giesmes giedodavo su itališkomis arijomis, t. y. ta muzika buvo labiau pasaulietiška. Pietistams tai jau buvo ne religija, ir tuo požiūriu jų pažiūros sutapo su kalvinistų požiūriu. Griežtas pietistas net Johano Sebastiano Bacho muzikos negali pripažinti kaip bažnytinės; ši jam atrodytų pernelyg laisvamaniška, gal net teatrališka.

Ilgainiui visos tų tyrinėjimų išvados, bent jau aš tikiuosi, turės pereiti į naujausius lietuvių senosios literatūros vadovėlius.

Ar buvo galima nuveikti daugiau

Ko gero, pirmas Jus pasveikins prof. Zigmas Zinkevičius, jeigu tyrinėdamas lietuviškas liuteroniškas giesmes žengsite žingsnį toliau ir už jo patašytą „Lietuvių kalbos istoriją“. Juk esate profesoriaus mokinys, o kiekvienam mokytojui malonu, kai mokinys žengia drąsų žingsnį.

Z. Zinkevičius, rašydamas *Lietuvių kalbos istoriją*, rėmėsi Jurgio Lebedžio raštais, bent jau man rūpimais Lozorius Zengštoko ar D. Kleino giesmynų traktavimais. Nepaisant to, kad J. Lebedys tarybiniais metais po ranka neturėjo daugelio būtiniausių šaltinių, bet kaip tikrai aukšto lygio mokslininkas sugebėjo nuveikti labai daug. Galui suprasti

Ar buvo galima nuveikti daugiau

ir Z. Zinkevičius – rašant didžiulį veikalą, neįmanoma įsigilinti į visus klausimus. Pagaliau jam aktualesnės buvo XIX a. antros pusės laikotarpis, kai prasidėjo tautinis lietuvių pakilimo laikotarpis, bet tai daugiau siejosi su katalikiškąja dvasia. Galimas daktas, kad Z. Zinkevičiui tai buvo artimesni dalykai ir kaip buvusiam Krikščionių demokratų partijos pirmininkas Lietuvoje.

Vienas Klaipėdos teologas evangelikas man tiesiai pareiškė: mes, kalvinistai, manome, kad Lietuvoje prasidėjo nuopuolio metas, kai Lietuvoje XIX a. viršų paėmė katalikybė, o ne patys pažangiausi katalikai...

Ar ir Jūs taip manote?

Katalikybė Lietuvai davė labai daug, bet kad ne visada buvo pažangi religija – tai akivaizdu.

Vertinate Europos mastu, o gal tik su to meto Prūsijos?

Tai buvo labai tradiciška ir konservatyvi krikščionybės šaka. Tada vykę procesai, be abejo, turėjo įtakos uždaram lietuvių mentalitetui. Bent tokią nuomonę man teko išgirsti Klaipėdoje iš vieno kalvinisto teologo. Jei Lietuva tuo metu, kai kilo tautinis judėjimas būtų atsižvelgusi į visas to meto konfesijas, religijas, visą to meto ideologiją, tai lietuvių tauta būtų laimėjusi daug daugiau. Antanas Baranauskas, Maironis ir kiti to meto lietuvių religiniai ideologai lietuvius vedė būtent tuo keliu, kuriuo tauta vėliau ir ėjo. Man būtų sunku su tokia nuomone ginčytis, bet tokią poziciją formuluojant man teko girdėti. Man aišku viena: XIX a. antroji pusė – tai tas laikotarpis, kai lietuvių tauta nuveikė labai daug. Ir tai tas laikotarpis, kuris ypač domino lietuvių kalbos istorijos tyrinėtoją Z. Zinkevičių, nes juk dauguma žymiausių to meto lietuvių raštijos ir kultūros veikėjų buvo kunigai.

Iš Jūsų tyrimų darytina logiška išvada, kad Prūsų Lietuvos, arba

Mažosios Lietuvos, raštija ir kultūra plėtojosi veikiamą europinės tradicijos.

Turiu vieną XIX a. vokiečių tyrinėtojo veikalą apie vokiečių katalikų giesmes. Autorius rašo, kad labai gražios katalikų giesmės dažnai būdavo paimamos iš liuteronų. Aišku, ideologinių giesmių katalikai negalėjo imti, nes kai kurie traktavimai paprasčiausiai netinka. Tačiau konfesiniu atžvilgiu daugelis giesmių juk yra neutralios ir būdavo naudojamos.

Ką rodo šis faktas?

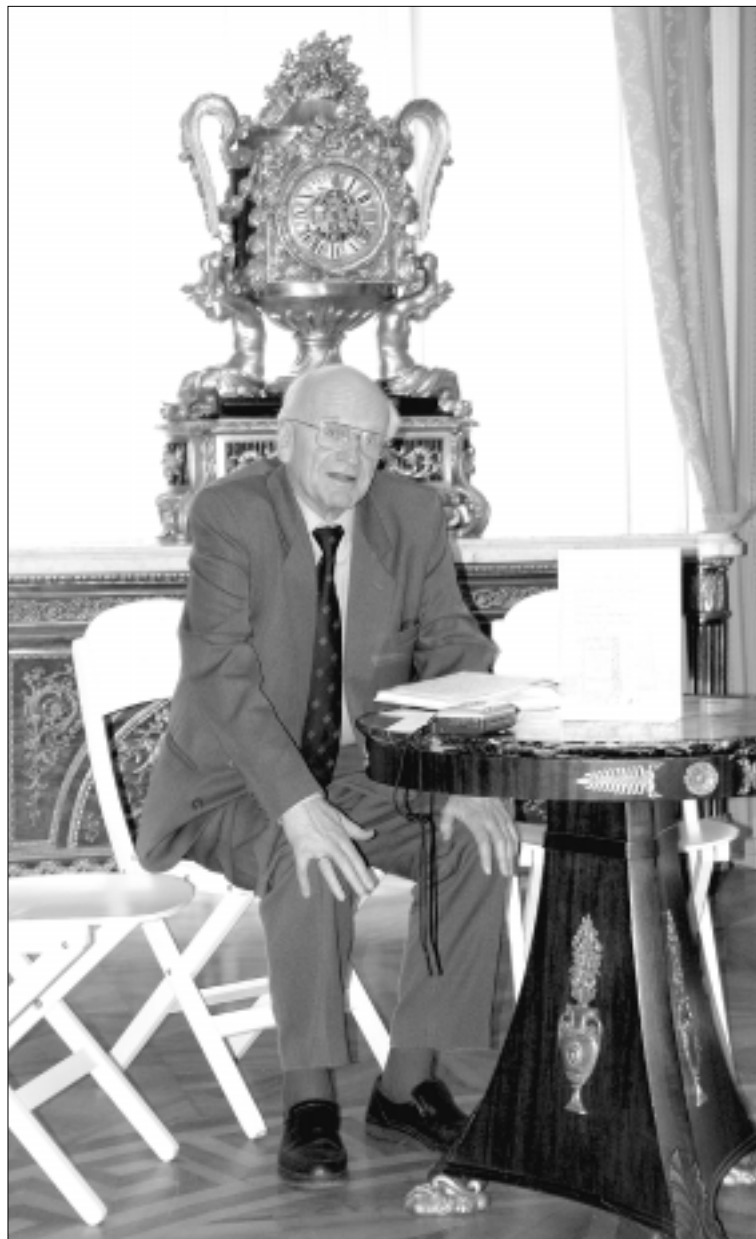
Pirmiausia tai, kad liuteronai buvo pasiekę to meto Europoje išties labai aukštą lygį. Šia prasme įdomu prisiminti Austriją. Tai vokiškai kalbanti šalis, tačiau jos bibliotekose jūs nerastite nė vieno liuteroniško giesmyno, o katalikiškų – kiek širdis geidžia. Tarkime, Miunchene, Bavarijoje, yra daug liuteronų knygų, bet visai ne dėl to, kad ten būtų buvę labai daug liuteronų. Priežastis kita: Bavarijos kunigaikštis, nors buvo katalikas, garsėjo kaip didelis knygų kolekcionuotojas, tad sukauptė išpūdingus tų knygų rinkinius. Beje, vienas didžiausių liuteronų knygų spausdinimo centrų buvo Niurnbergas, Bavarijos miestas.

Prieš gerą dešimtį metų, pradėjęs tyrinėti lietuvišką šios problemos kontekstą pasijutau lyg tamsiame miške – daugybė neaiškumų, visiškai nežinomas dalykai. Tai sritis, kurioje reikėjo ilgalaikių ir sistemingų tyrimų. Toliau šią sritį toliau tyrinėti bus vis paprasčiau. Man pačiam jau vis lengviau gilintis, nes žinau, kur ir kokių naujų šaltinių ieškoti.

Per giesmes ugdė žmonių mentalitetą

Užduosiu klausimą, kuris gali nepatikti liuteronams, tačiau tai padės mums giliau suvokti liuteronų ir

Nukelta į 16 p.

Prof. Gvido Mikelinio knygą komentuoja kalbininkas prof. Vytautas Ambrazas

Okupuotos Lietuvos istorija

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro išleistoje kolektyvinėje monografijoje *Lietuva 1940–1990: okupuotos Lietuvos istorija* apibendrinami Lietuvos naujausių laikų istorijos tyrimai, apimančius penkiasdešimt metų trukusį okupuotos ir aneksuotos Lietuvos valdymą. Knygos autoriai siekė išanalizuoti svarbiausius Lietuvos istorijos laikotarpius – 1940–1941 m. sovietinę okupaciją ir aneksiją, nacių okupaciją 1941–1944 m., totalitarinį stalininį režimą 1944–1953 m., destalinizaciją ir politinį „atšilimą“ 1953–1964 m., sovietinį modernizavimą ir stagnaciją 1965–1987 m., atgimimą ir nepriklausomos valstybės atkūrimą 1987–1990 metais. Atskleidžiami reikšmingiausi kiekvieno laikotarpio politiniai įvykiai, lietuvių išėvijos vaidmuo siekiant nepriklausomybės, supažindinama su kultūrinio gyvenimu, Bažnyčios, Lietuvos valstybės diplomatinės tarnybos veikla. Monografijos pabaigoje pateikiama Lietuvos valstybės 1991–2004 m. kronika.

Knygos autorių dėmesys atkreiptas į svarbiausią veiksnį, kuris lėmė Lietuvos likimą ištisus penkiasdešimt metų – Lietuvą okupavusių ir valdžiusių valstybių politiką. Nagrinėjamas poveikis visuomenei, ūkiui, kultūrai bei visuomenės reakcija į tą politiką. Kartais skirtingai tuos pačius Lietuvos istorijos įvykius vertinantys autoriai šioje knygoje pasiekė tam tikrą požiūrių suderinamumą. Atskleidžiant svarbiausius kiekvieno laikotarpio (okupacijos ir aneksijos 1940–1941 m., nacių okupacijos 1941–1944 m., totalitarinio stalininio režimo 1944–1953 m., destalinizacijos ir politinio „atšilimo“ 1953–1964 m., sovietinio modernizavimo ir stagnacijos 1965–1987 m., atgimimo ir nepriklausomos valstybės atkūrimo 1987–1990 m.) įvykius ar raidos specifiką, išskirta po 8–11 temų, susijusių su politiniais įvykiais, socialinėmis-ekonominėmis permainingomis, kultūrinio gyvenimu. Bet 1940–1990 m. ypatingą reikšmę igavo tos institucijos ar organizacijos, kurios Lietuvoje išlaikė institucinį saviveiksmiškumą (Bažnyčia), išliko vieningos okupuotos Lietuvos valstybės nepriklausomos institucijos (diplomatinė tarnyba) arba palaikė Lietuvos laisvės bylą Vakaruose (lietuvių išėvija ir jos organizacijos) ir formavo pasipriešinimo pagrindus pačioje Lietuvoje (pasipriešinimo organizacijos ar grupės). Šių institucijų ir organizacijų veikla, įtaka tam tikrų vertybių išsaugojimui, tautos padėčiai ir kiti raidos aspektai dau-

giau ar mažiau analizuojami kiekviename iš šešių išskirtų istorinių laikotarpių.

Šio kolektyvinio darbo autoriai – Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro, Vilniaus universiteto, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos, Vilniaus pedagoginio universiteto, Lietuvos istorijos instituto, Lietuvos ypatingojo archyvo istorikai, savo tyrimų srityse paskelbę dešimtis straipsnių ir monografijų. Tai – dr. Česlovas Bauža (kolektyvinės monografijos *Lietuvos suvereniteto atkūrimas 1988–1991 metais* vyr. redaktorius, 2000 m.), dr. Juozas Banionis (*Lietuvos laisvės byla Vakaruose 1975–1990. Istorinė apžvalga*, 2002 m.), dr. Valentinas Brandišauskas (*Siekiai atkurti Lietuvos nepriklausomybę*, 1996 m.; *1941 m. birželio sukilimas, dokumentų rinkinys*, 2000 m.), dr. Arūnas Bubnys (*Vokiečių okupuota Lietuva (1941–1944)*, 1998 m.), doc. dr. Algirdas Jakubčionis (straipsniai apie Lietuvos naujausių laikų istorijos problemas, disidentinį judėjimą SSRS ir Rytų Europoje), dr. Laurynas Jonušauskas (*Likimo vedami. Lietuvos diplomatinės tarnybos egzilyje veikla (1940–1991)*, 2003 m.), Dalia Kuodytė (*Lietuvos partizanai 1944–1953 m.*, kolektyvinė monografija, 1996 m.; *Laisvės kovos 1944–1953 metais*, dokumentų rinkinys, 1996 m.), Nijolė Maslauskienė (straipsnių ciklas *Aneksuotos Lietuvos administracija 1940–1941 m.: struktūra, sudėtis*, 1999–2001 m.), dr. Petras Stankas (*Lietuvių policija 1941–1944 metais*, 1998 m.), Juozas Starkauskas (*Čekistinė kariuomenė Lietuvoje*, 1998 m.; *Stribai*, 2001 m.), dr. Arūnas Streikus (*Sovietų valdžios antibažnytinė politika Lietuvoje (1944–1990)*, 2002 m.), dr. Vytautas Tininis (*Sniečkus. 33 metai valdžioje*, 2000 m.; *Komunistinio režimo nusikaltimai Lietuvoje 1944–1953 m.*, 1–3 t., 2003 m.), prof. Liudas Truska (*Lietuva 1938–1953 metais*, 1995 m.; *Antanas Smetona ir jo laikai*, 1996 m.; *Sovietinis saugumas 1940–1953 m.*, kolektyvinė monografija, 1999 m.) ir doc. dr. Arvydas Anušauskas (*Lietuvių tautos sovietinis naikinimas 1940–1958 metais*, 1996 m.; *Lietuvos laikinoji vyriausybė. Posėdžių protokolai, dokumentų rinkinys*, 2001 m.; *Baltijos laisvė – Europos atsakomybė. Baltijos šalių išsivadavimo kelių paieškos. Piliietinis protestas ir Europos Parlamentas 1979–1983 metais*, kolektyvinė monografija, 2002 m.). Didelę pagalbą renkant ilustracijas, dokumentus suteikė Lietuvos nacionalinio muziejaus, Genocido aukų muziejaus darbuotojai ir kiti Lietuvos istorijai neabejingi žmonės.

Šiuo metu, kai dinamškai keičiasi Lietuvos vidaus gyvenimas, kai valstybė pradeda naują istorinės raidos kelią, svarbu išsiaiškinti ir suvokti ne tik tai, ko 1940–1990 m. netekta praradus nepriklausomybę, bet ir kokia patirtis įgyta, kaip pasikeitė Lietuvos visuomenė, visuomeniniai, socialiniai-ekonominiai santykiai ir kaip tie pokyčiai, priklausomybės metų paveldas veikia dabartinę lietuvių tautos ir valstybės būtį.

Doc. dr. Arvydas Anušauskas

Kauno technikos kolegijai rūpi taikomieji tyrimai

Lietuvos mokslo tarybos Studijų komisijos darbo grupės 2004 m. liepos mėn. 27 d. parengtame dokumente *Lietuvos kolegijų problemos ir galimybės Bolonijos proceso kontekste* teigiama, kad kolegijos pradėjo planuoti tyrimus, sudaryti taikomųjų mokslinių tyrimų ir konsultavimo plėtros programas, kryptingai analizuoti šios veiklos sklaidos rezultatus. Lietuvos Respublikos Aukštojo mokslo įstatymu įtvirtinta nuostata, kad taikomieji tyrimai turėtų būti kolegijų prerogatyva.

Šių metų gegužės 11 d. Kauno technikos kolegijoje vyko dėstytojų, studentų ir jų darbų vadovų mokslinė-praktinė konferencija *Taikomųjų tyrimų realizavimo igūdžių ugdymas inžinerinės krypties neuniversitetinėse studijose*. Pagrindinė konferencijos mintis – apibendrinti vadovavimo studentų tiriamiesiems darbams patirtį, skatinti studentų dalyvavimą tiriamojoje veikloje, įvertinant sėkmingiausiai įgyvendintas tai-

trunka per ilgai. Dauguma aukštųjų mokyklų inžinierių pirmiausia įgyja profesinį išsilavinimą, paskui studijuoja aukštojoje mokykloje. Dualinė sistema aukštojoje mokykloje įgyjamą išsilavinimą orientuoja į praktiką, ir taip, palyginti su tradiciniu keliu, studijų laikas sutrumpėja. Derinant mokslą ir praktiką aukštojoje mokykloje, atsiranda puiki galimybė vykdyti taikomuosius tyrimus. Vokietijos aukštosiose mokyklose taikomųjų tyrimų ir akademinės veiklos prioritetai – teorinių bei praktinių žinių dermė. Šis pranešimas sukėlė daug minčių Lietuvos švietimo institucijų atstovams.

Prof. dr. Uvė Hetleris (Uwe Hettler) iš Šmalkaldeno taikomųjų mokslų universiteto Informatikos fakulteto savo pranešime nagrinėjo turinio valdymo sistemų koncepciją ir konkretų sistemos sprendimų įgyvendinimą šiuolaikiškai organizuojant interneto vartojimą. Pranešėjas pasidalijo

cijos ir išrinkti geriausi studentų pranešimai. Geriausiais buvo pripažinti Žemaitijos kolegijos studento M. Lukošiaus (sekcija *Autotransporto krypties taikomųjų tyrimų objekto paieška, tyrimų organizavimo ir pritaikymo galimybės*), Vilniaus technikos kolegijos studento A. Solovjovo (sekcija *Elektronikos taikomųjų tyrimų ir ūkio subjektų sąveika*), Kauno technikos kolegijos studento A. Juodžio (sekcija *Projektavimo igūdžių svarba statybos inžinieriaus kvalifikacijos kontekste*), Vilniaus technikos kolegijos studento E. Labučio (sekcija *Elektros energetikos taikomųjų tyrimų ir ūkio subjektų sąveika*), Kauno technikos kolegijos studentų A. Šulgos ir R. Orlovo (sekcija *Socialinių tyrimų įtaka studijų organizavimui švietimo institucijose*) pranešimai. Studentams buvo įteikti diplomai ir atminimo dovanos.

Taikomieji tyrimai – nauja sritis aukštosiose neuniversitetinėse švietimo institucijose, todėl tai aktuali ir

Kauno technikos kolegijos direktorius doc. dr. Jonas Krivickas ir Šmalkaldeno taikomųjų mokslų universiteto prorektorius prof. dr. Elmaras Hainemanas pasirašo bendradarbiavimo sutartį

komųjų tyrimų idėjas, atskleisti dėstytojų kompetenciją tiriamosios veiklos srityje ir susipažinti su aktualiaisiais darbo rinkoje atliekamais tyrimais, kurie tiesiogiai veikia techninės inžinerinės krypties specialistų rengimą. Dalyvauti konferencijoje, skaityti pranešimus buvo kviečiami kolegijų ir universitetų dėstytojai, studentai, tyrėjai ir praktikai, kuriems rūpi taikomųjų tyrimų integravimas į inžinerinės krypties neuniversitetinių aukštųjų mokyklų studijų procesą galimybės bei problemos. Konferencijos metu buvo išklaustas 61 pranešimas. Juos parengė ir perskaitė Kauno, Kauno technikos, Vilniaus, Vilniaus technikos, Vilniaus statybos ir dizaino, Panevėžio, Žemaitijos, Šiaulių, Klaipėdos verslo ir technologijų kolegijų, Vilniaus Gedimino technikos ir Kauno technologijos universitetų, verslo įmonių *Elinta*, *Kelprojektas* bei Valstybinės energetikos inspekcijos atstovai. Realizuotus tyrimus taip pat pristatė atstovai iš Vokietijos (Šmalkaldeno taikomųjų Mokslų universitetas) ir Latvijos (Rygos valstybinis technikumai).

Konferencijos plenarinį posėdį atidarė Kauno technikos kolegijos direktorius doc. dr. Jonas Krivickas, konferencijos dalyviams pasveikino Lietuvos mokslo tarybos patarėjas doc. dr. Jonas Rytis Puodžius ir Šmalkaldeno taikomųjų mokslų universiteto (Vokietija) prorektorius prof. dr. Elmaras Hainemanas (Elmar Heinemann). Svečias iš Vokietijos pristatė Vokietijos dualinę inžinerinio profilio specialistų rengimo sistemą. Palyginti su kitomis šalimis, mokymasis Vokietijoje

mintimis apie tai, ko būtų galima pasiekti šiuo projektu, kokios atsiranda galimybės į projektą įtraukti vartotojus ir kitus besidominčiuosius, su kokiais sunkumais susiduriama.

Nacionalinės elektros technikos verslo asociacijos *NETA* prezidentas Bronius Rasimavičius kalbėjo apie asociacijos *NETA* veiklą ir elektros energetikos specialistų rengimą europiniame kontekste, taip pat pasveikino Kauno technikos kolegiją tapus *NETA* asociacijos nare ir įteikė asociacijos nario pažymėjimą. Kauno technikos kolegija jau yra tapusi Lietuvos statybininkų asociacijos, Nacionalinės distancinio mokymo asociacijos ir asociacijos *Lietuvos keliai* nare. Narystė asociacijose atveria platesnes galimybes kolegijos studentų praktinių igūdžių formavimui pažangiose šalies įmonėse, studijų programų modernizavimui ir užsakomųjų taikomųjų tyrimų įgyvendinimui.

Plenarinį posėdį baigė prof. dr. Rudolfas Baumgartas Šmitas (Rudolf Baumgart-Schmitt) iš Šmalkaldeno taikomųjų mokslų universiteto pranešimu *Vienkanalis miego analizatorius QUI SI – iššūkis ar parama daugiakanalio stiprintuvo rinkai*, kurį papildė eksperimentu, demonstruodamas atlikto tyrimo rezultatus.

Konferencijos dalyviai dirbo sekcijomis. Jie dalijosi patirtimi ir mintimis, aptarė transporto, elektros energetikos, elektronikos srities taikomųjų tyrimų objektus, jų sąveiką su ūkio subjektais, tyrimų organizavimo ir pritaikymo galimybes. Konferencijos pabaigoje darbo sekcijose pristatytos rezoliu-

nuolat tobulintina veikla. Kauno technikos kolegijoje organizuota konferencija svarbi tuo, kad aukštojo mokslo institucijų atstovai analizavo taikomųjų tyrimų realizavimo igūdžių ugdymo galimybes, aptarė taikomųjų tyrimų ypatumus inžinerinės krypties neuniversitetinėse studijose, dalijosi kaimyninių užsienio šalių patirtimi. Baigiamajame plenariniame posėdyje konstatuota, kad taikomieji tyrimai sudaro prielaidas susiformuoti vertybei mokytis visą gyvenimą, kelti dėstytojų ir studentų kompetenciją, tobulinti studijų programas, dėstomuosius dalykus nuolat papildyti naujomis mokslo ir praktinėmis žiniomis, ieškoti glaudesnių ryšių su veiklos pasauliu.

Pasibaigus konferencijai, Kauno technikos kolegija pratęsė ilgąmetę bendradarbiavimo su Šmalkaldeno taikomųjų tyrimų universitetu sutartį, praplečiančią ankstesnio bendradarbiavimo tikslus: palaikyti ryšius tarp abiejų institucijų, keistis dėstytojais ir studentais, gilinti specialybinių dalykų, vokiečių kalbos bei kultūros žinias, plėtoti tiriamąjį darbą. Abi institucijos siekia bendradarbiauti, plėtojant studijų organizavimo ir tiriamąją veiklą, organizuojant praktiką ir vadovaujant partnerinių institucijų studentams per praktiką pramonės įmonėse.

Konferencijos pranešimai ir tezės išspausdinti leidinyje, todėl sudėtingesni klausimai, išryškėję per konferenciją, gali būti diskutuojami ir analizuojami kitose švietimo institucijose.

Lilija Mieliauskienė

Atkelta iš 14 p.

apskritai Prūsų Lietuvos likimą. Plačiaja prasme ką vis reiškė dėlto tos lietuviškos liuteronų giesmės: tai duoklė lietuviškai kalbančiai Prūsijos gyventojų daliai, o gal viena iš toliaregiškos krašto vokiečių politikos priemonių?

Per giesmes buvo lengviausia ugdyti paprasto žmogaus mentalitetą, mąstymo būdą taip kaip to reikėjo valdžiai. Aišku, ir ideologija. Juk kokios visų tų giesmių esmė? Valdovas yra svarbiausias asmuo, kurio sprendimai neapartinėjami, bet vykdomi, ir kitaip būti negali. Ta prasme gal ir nelabai toli nuo tiesos buvo tarybiniai vadovėliai, kuriuose teigta, kad religinėse giesmėse daug ideologinių reikalavimų. Tose giesmėse atsispindėjo tam tikros santvarkos pavaldiniams formuluojami reikalavimai. Ypač daug ideologinio pobūdžio reikalavimų yra J. Bretkūno giesmyne.

Vadinasi, galima teigti, kad Prūsijos valdovų politika buvo labai reglamentuota ir tikslinga, nukreipta į valdovui reikalingos politikos vagą.

Būtent taip ir yra. Giesmės labai nemaža dalimi prisidėjo prie tam tikro tipo žmogaus formavimo.

Galima teigti, kad tai „naujo tipo“ žmogaus formavimas?

Iš esmės, taip. Vokiškos giesmės paplito visoje Vokietijoje, bet D. Kleino laikais buvo daug liuteroniškų giesmių, kurias kūrė būtent Prūsijos poetai. Vienas labiausiai vertinamų buvo poetas Simonas Dachas, gyvenęs Karaliaučiuje, bet buvęs klaipeidiškis. Jis sukūrė labai daug gražių bažnytinių giesmių. D. Kleino giesmyne nemažą dalį sudaro Prūsijos poetų giesmės, kurioms būdinga tam tikra specifika. Aišku, pačios gražiausios buvo perimtos iš vokiečių giesmyne.

Ar nebuvo atvirkštinio ryšio: iš lietuvių versti giesmes į vokiečių kalbą? Tokio atvejo nežinau.

Upė tekėjo į vieną pusę ir nešė prūsų lietuvių vokiečių link. Vadinasi, liuteroniškas lietuvių giesmes galėtume suprasti ir kaip asimiliacijos įrankį ir lietuvių vokiečių priemonę?

Nepamirškime ir kito dalyko: kiek gi tų lietuvių kūrybininkų pajėgų buvo Prūsų Lietuvoje? Labai nedaug, o vokiečių kultūra ir raštija puoselėjo tūkstančiai žmonių. Nieko nuostabaus, kad tarp vokiečių atsirado daug talentingų poetų, tad sunku lyginti šiuos skirtingus mastus.

Matome akivaizdžią tautos agoniją?

Giesmynai – reikšmingi senosios lietuvių raštijos paminklai

Ar nepakartosime Prūsų lietuvininkų likimo

Kaip Jūs manote, ar tie procesai dabar nesikartoja? Jau ne Prūsų Lietuvos, bet visos Lietuvos mastu po įstojimo į Europos Sąjungą?

Iš dalies tai yra neišvengiamas procesas. Net ir tokia didelė tauta kaip italų, kurią sudaro apie 60 mln. žmonių, mokslinius straipsnius stengiasi rašyti anglų kalba. Galima rašyti ir itališkai, bet kai kalbama apie finansavimą, vertinama pagal tai, kokia kalba parašyta: jei – anglų, tai remiama, jei italų – tai, girdi, papinio pobūdžio darbas. Aišku, literatūroje kalba naudojama daug subtiliau, bet jau keliami mintis, kad vidurinėje mokykloje paskutinėse klasėse kai kurias disciplinas reikėtų dėstyti anglų kalba. Tai neišvengiamas procesas.

Ir pabaigoje, profesoriau, kaip pakometuotumėte savo naujausią knygą „1589 m. „Giesmes Duchauanas“: Lutherio „Geistliche Lieder“ lietuvių kalba“?

2001 m. išleidau J. Bretkūno Giesmių Duchauanų faksimilę su šaltiniais, bet paskui išsigilinau į vokišką kontekstą, ir išryškėjo daug naujų įdomių faktų. Pavyzdžiui, tai, kad J. Bretkūno Giesmes Duchauanas yra tam tikrų Martyno Liuterio Geistliche Lieder leidimų lietuviškas variantas. Tada ir sugalvojau išleisti knygą, kurioje nuodugniau apibūdinami ryšiai su istoriniu kontekstu. Parašiau gana plačią įvadinę dalį dviem kalbomis – lietuviškai ir vokiškai, paskui vokiškai parašytą dalį daviau redaguoti prof. Raineriui Ekertui (Rainer Eckert) iš Berlyno. Visi giesmyne lietuviški tekstai pateikiami kartu su vokiškais M. Liuterio atitikme-

nimis, kad būtų išryškinti ryšiai su M. Liuterio tradicija. Vokiečiams įdomu jau vien todėl, kad tai M. Liuterio giesmės. O kas turėtų būti įdomu lietuvių skaitytojui? Gal ir lietuviams bus įdomu sužinoti, kad yra tokia knyga, kuri susijusi su M. Liuteriu. Svarbu sužinoti, kad buvo ir tokių balsų lietuvių kultūroje. Beje, ankstesniais leidimais lietuviškas tekstas buvo fotografuotinis, o paskutiniojoje knygoje visas lietuviškas tekstas pateikiamas perrašytas. Jį lengviau skaityti negu fotografuotinį tekstą, reikalaujantį specialaus pasirengimo. Perrašytą modernia rašyba lietuvišką tekstą gali skaityti be problemų ir mokyklų mokiniai.

1556 m. „Geistliche Lieder“ titulinis lapas ir keli puslapiai

kaip kalbininko prof. Vytauto Ambrazo doktorantė, teko dalyvauti jos doktorantūros komisijoje.

Toje pačioje srityje reiškiasi ir Dainora Pociūtė, nors ir neturėjo pakankamai gerų šaltinių. Taip pat galėčiau išskirti ir Birutę Kabašinskaitę. Žodžiu, jaunų tyrinėtojų yra, ir man norisi tikėtis, kad visos jos galės toliau atsidėti mokslui.

Paminėjote vien moteris. Neja vyrai vengia skverbtis į šią tyrinėjimų sritį?

Vyrų čia gal mažiau. Tiesa, jau buvau užsiminę apie prof. Z. Zinkevičiaus vaikaitį Mindaugą Šinkūną ir prof. Antano Pakerio sūnų Jurgį Pakerį. Tai joks protekcionizmas, labai panaši padėtis ir mano šeimoje. Deja, mano sūnus nejučia jokio potraukio liuanistikai ar filologijai. Gaila, nes turiu puikią liuanistikos biblioteką, tad jei mano sūnus jaustų potraukį filologijai, tai jam nebūtų poreikio ieškoti retų knygų. Panašiai yra Z. Zinkevičiaus vaikaitiui, kuris gali naudotis senelio biblioteka.

Esate Klaipėdos universiteto garbės daktaras. Kaip vertinate šio universiteto liuanistikos tyrinėjimus?

Klaipėdos universitete dirba pripažinta liuanistė – tai prof. Audronė Kaukienė. Taip pat išskir-

čiau perspektyvią tyrinėtoją Eglę Bukantytę, kuri Greifvalde kaip doktorantė stažavosi pas prof. Jocheną D. Rangę (Jochen D. Range) ir tyrinėjo J. Bretkūno Postilę. Labai svarbu, kai jaunas žmogus gali perimti žymaus mokslininko patirtį.

Ir vis dėlto – Klaipėda

Ar galėtumėte palyginti Klaipėdos ir Vytauto Didžiojo universitetų liuanistikos tyrinėjimus?

Vis dėlto manau, kad ateityje Lietuvos antras pagal reikšmę ir svarbą miestas bus ne Kaunas, o Klaipėda. Šis miestas sugebėjo padaryti labai didelę pažangą, taip pat ir jo universitetas, kuris jau dabar palaiko glaudžius ryšius su Greifivaldo ir kitais Vokietijos universitetais.

Pirmą kartą Klaipėdoje man teko lankytis 1982 metais. 1981 m. kaip tik apgyniau mokslų kandidato disertaciją ir prof. Vytautas Mažiulis kaip dovaną per ministeriją man organizavo kelionę į Lietuvos pajūrį, kur užsieniečiams lankytis sovietiniais laikais buvo uždrausta. Aišku, kad man leidimas apsilankyti Nidoje ir kitose vietose buvo gautas iš Maskvos. Girdėjau sakant, kad tokią kelionę man nebuvo labai sunku surengti, nes buvau TSRS mokslų kandidatas.

Tai štai tada lankiausi Klaipėdoje, kur buvau priimtas universitete (tada tai buvo Lietuvos Valstybinės konservatorijos filialas Klaipėdoje), kur skaičiau paskaitą. Prisimenu tame filiale dirbusį jau amžiną atilsį liuanistą Antaną Jakulį. Man malonu matyti tą pažangą, kurią padarė per tuos metus Klaipėdos universitetas. Man šis universitetas prie širdies ir dėl to, kad jis šiame mieste nori pratęsti liuteronų tradicijas. Universitete dėsto liuteronų kunigas Darius Putkūnas, apgynęs teologijos daktaro disertaciją Oslo universitete Norvegijoje.

Vytauto Didžiojo universiteto liuanistikos specifika kita, ten mažiau rūpi Mažosios Lietuvos ar liuteronų dalykai. Man asmeniškai būtent pastarieji dalykai labai prie širdies, nes ne vieni metai visa tai tyrinėju. Gerų specialistų yra ir Vytauto Didžiojo universitete. Antai man imponuoja kompiuterinės lingvistikos srities darbai, kurie dirbami šiame universitete.

Dėkoju Jums už galimybę labai turiningai pabendrauti, gilinantį ir senųjų lietuviškų liuteroniškų giesmyne svarbą lietuviškajai raštijai ir kultūrai. Manau, kad pokalbyje išsakytos mintys neprailgo ir mūsų skaitytojams. Sėkmės Jums ir toliau skverbiantis liuanistikos gelmes.

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

skelbia konkursą toliau išvardintose katedrose šioms pareigoms užimti:

- 1) Įmonių ekonomikos ir vadybos katedra (asistento, 1 vieta);
- 2) Statybos technologijos ir vadybos katedra (docento, 1 vieta);
- 3) Medžiagotyros ir suvirinimo katedra (asistento, 1 vieta);
- 4) Hidraulikos katedra (profesorius, 1 vieta, 0,5 etato).

Dokumentai priimami dvi savaites nuo paskelbimo dienos Personalo direkcijoje, Saulėtekio al. 11 (Saulėtekio rūmai, centrinis korpusas, 501 kab.), tel. (8 ~ 5) 274 5009.

Rektorius

Talentingų tyrinėtojų nestinga

Kaip vertinate lietuvių filologijos, nagrinėjančios senąją literatūrą, reikalus?

Lietuvoje yra talentingų tyrinėtojų. Gera specialistė yra Jolanta Gelumbeckaitė, kuri tyrinėja Volfenbiutelio (Wolfenbüttel) postilę (1573 m.). Keletą metų ji turėjo galimybę padirbėti Volfenbiutelyje; ten nagrinėjo Postilės ryšius su šaltiniais. J. Gelumbeckaitė neblogai pažįstu ir

Patarėjai: V. Būda, S. Goberis, J. Puodžius, A. Ramonas, J. Ulbikas, E. K. Zavadskas.

Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, 2001 Vilnius
El. paštas: mokslolietuva@takas.lt, tel/faks. (8 ~ 5) 212 12 35
Laikraštis internete: <http://ml.lms.lt>

Redakcija, pritardama ne visoms autorių mintims, jas toleruoja.
Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://ml.lms.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“.

ISSN 1392-7191
Leidžia

UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169
Spausdino
UAB „Sapnų sala“
S. Moniuškos g. 21, 2004 Vilnius

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Gediminas Zemlickas

Kalbos redaktorė Rūta Krasnovaitė

Stilistė Jūratė Veniūtė

Dizaineris Valdas Balciukevičius